

**T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANA SANAT DALI
TÜRK MUSİKİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ŞEVKÎ BEY'İN 25 UŞŞAK ESERİNİN FORM VE
MAKAMSAL İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Sezer AKDAĞ**

**Danışmanı
Dr. Öğr. Üy. Güldeniz EKMEN**

İstanbul – 2018

**T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANA SANAT DALI
TÜRK MUSİKİSİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ŞEVKÎ BEY'İN 25 UŞŞAK ESERİNİN FORM VE
MAKAMSAL İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Sezer AKDAĞ**

**Danışmanı
Dr. Öğr. Üy. Güldeniz EKMEN**

İstanbul – 2018

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Türk Müziği Anabilim/Anasanat Dalı Türk Müziği Programı Tezli Yüksek Lisans
Araştırmacısı Sezer AKDAĞ tarafından hazırlanan
Şevki Bey'in 25. Yüzyıl Eserinin Form ve Makamsal
Değerlendirmesi

bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 12/06/2018

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Üyesi: Dr. Öğr. Üy. Güldeniz EKMEK
Araştırmacı: Halic Ünv. Türk Müziği ASD/ABD Öğr. Üyesi

İmza

Üyesi: Dr. Öğr. Üy. Şenife Güvencioğlu
İTÜ T.M.E.B. Ünv. Türk Müziği ASD/ ABD Öğr. Üyesi
Teorisi

İmza

Üyesi: Doç. Dr. Ezgi Saydam
Halic Ünv. Türk Müziği ASD/ ABD Öğr. Üyesi

İmza

Üyesi:
..... Ünv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Üyesi:
..... Ünv. ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca tüm bilgi, birikim ve tecrübeleriyle bana yol gösteren ve destek olan, yardımlarını bir an olsun esirgemeyen kıymetli danışman hocam Dr. Öğr. Üy. Güldeniz Ekmen'e, ilgisi ve önerileriyle bana ışık tutan değerli hocam Prof. Mutlu Torun'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

İstanbul 2018

Sezer AKDAĞ

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ŞEKİLLER LİSTESİ	III
TABLOLAR LİSTESİ	VII
ÖZET	VII
ABSTRACT	IX
1. GİRİŞ	1
2. ŞEVKÎ BEY'İN HAYATI	4
3. UŞŞAK MAKAMININ İNCELENMESİ	9
3.1. İsmail Hakkı Özkan'a Göre Uşşak Makamı	9
3.2. Yakup Fikret Kutluğ'a Göre Uşşak Makamı	11
3.3. Suphi Ezgi'ye Göre Uşşak Makamı	13
3.4. Murat Aydemir'e Göre Uşşak Makamı	13
3.5. Tanbûrî Cemil Bey'e Göre Uşşak Makamı	14
4. ŞEVKÎ BEY'İN 25 UŞŞAK ESERİ İLE BU ESERLERİN FORM BAKIMINDAN VE MAKAMSAL AÇIDAN İNCELENMESİ	15
4.1. Şevkî Bey'in İncelenen Uşşak Eserleri	15
4.2. İncelenen 25 Uşşak Eserin Notaları ve Makam Analizleri	17
4.3. Nota Üzerinde Eserlerin Form Şemaları ve Form Analizleri	72
5. SONUÇ	127
6. KAYNAKLAR	128

7. EKLER130

EK1. Prof. Mutlu Torun ile Yapılan Görüşme131

EK2. Öğr. Gör. Sadun Aksüt ile Yapılan Görüşme132

8. ÖZGEÇMİŞ133

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1.1 : İsmail Hakkı Özkan’a Göre Uşşak Makamı Dizisi	9
Şekil 1.2 : İsmail Hakkı Özkan’a Göre Segâh Perdesi Üzerinde Segâh ve Ferahnâk Çeşnileri.....	9
Şekil 1.3 : İsmail Hakkı Özkan’a Göre Rast’ta Rast Çeşnisi	10
Şekil 1.4 : İsmail Hakkı Özkan’a Göre Uşşak Makamı’nın Genişlemesi	10
Şekil 1.5 : İsmail Hakkı Özkan’a Göre Uşşak Makamı’nın Tiz Bölgeden Birinci Genişlemesi	11
Şekil 1.6 : İsmail Hakkı Özkan’a Göre Uşşak Makamı’nın Tiz Bölgeden İkinci Genişlemesi	11
Şekil 2 : Suphi Ezgi’ye Göre Uşşak Makamı Dizisi	13
Şekil 3 : Murat Aydemir’e Göre Uşşak Makamı Dizisi.....	14
Şekil 4.1 : Arzu Ediyor Vuslat-ı Cân Nota	17
Şekil 4.2 : Arzu Ediyor Vuslat-ı Cân Makam Analizi	18
Şekil 4.3 : Arzu Ediyor Vuslat-ı Cân Form Analizi Şeması	72
Şekil 4.4 : Aşk Olsun O Rindâne ki Gön lünde Emel Yok Nota	19
Şekil 4.5 : Aşk Olsun O Rindâne ki Gön lünde Emel Yok Makam Analizi	20
Şekil 4.6 : Aşk Olsun O Rindâne ki Gön lünde Emel Yok Form Analizi Şeması	74
Şekil 4.7 : Bakmadın Vaktiyle İstikbâline Nota	21
Şekil 4.8 : Bakmadın Vaktiyle İstikbâline Makam Analizi	22
Şekil 4.9 : Bakmadın Vaktiyle İstikbâline Form Analizi Şeması	76
Şekil 4.10 : Ben Ağlarım Saz Ağlar Nota	23
Şekil 4.11 : Ben Ağlarım Saz Ağlar Makam Analizi	24
Şekil 4.12 : Ben Ağlarım Saz Ağlar Form Analizi Şeması	78
Şekil 4.13 : Bilmem Kime Şekvâ Edeyim Nota 1	25
Şekil 4.14 : Bilmem Kime Şekvâ Edeyim Nota 2	26
Şekil 4.15 : Bilmem Kime Şekvâ Edeyim Makam Analizi	27

Şekil 4.16 : Bilmem Kime Şekvâ Edeyim Form Analizi Şeması	80
Şekil 4.17 : Bîzâr Ediyor Âlemi Bu Hâl-i Tebâhım Nota	28
Şekil 4.18 : Bîzâr Ediyor Âlemi Bu Hâl-i Tebâhım Makam Analizi	29
Şekil 4.19 : Bîzâr Ediyor Âlemi Bu Hâl-i Tebâhım Form Analizi Şeması	83
Şekil 4.20 : Cânım Gibi Sevdikçe Seni Gönlüm Ey Âfet Nota	30
Şekil 4.21 : Cânım Gibi Sevdikçe Seni Gönlüm Ey Âfet Makam Analizi	31
Şekil 4.22 : Cânım Gibi Sevdikçe Seni Gönlüm Ey Âfet Form Analizi Şeması	85
Şekil 4.23 : Dağlar Dayanmaz Enînine Nota	32
Şekil 4.24 : Dağlar Dayanmaz Enînine Makam Analizi	33
Şekil 4.25 : Dağlar Dayanmaz Enînine Form Analizi Şeması	87
Şekil 4.26 : Dûcâr-ı Hicr-i Yâr Olalı Nota	34
Şekil 4.27 : Dûcâr-ı Hicr-i Yâr Olalı Makam Analizi	35
Şekil 4.28 : Dûcâr-ı Hicr-i Yâr Olalı Form Analizi Şeması	89
Şekil 4.29 : Ebrûlerinin Hançeri Bu Sînemi Ey Mâh Nota	36
Şekil 4.30 : Ebrûlerinin Hançeri Bu Sînemi Ey Mâh Makam Analizi	37
Şekil 4.31 : Ebrûlerinin Hançeri Bu Sînemi Ey Mâh Form Analizi Şeması	91
Şekil 4.32 : Esiri Zülfünüm Ey Yüzü Mâhım Nota	38
Şekil 4.33 : Esiri Zülfünüm Ey Yüzü Mâhım Makam Analizi	39
Şekil 4.34 : Esiri Zülfünüm Ey Yüzü Mâhım Form Analizi Şeması	93
Şekil 4.35 : Gâh Ümidi Vuslat Eytersin Nota 1	40
Şekil 4.36 : Gâh Ümidi Vuslat Eytersin Nota 2	41
Şekil 4.37 : Gâh Ümidi Vuslat Eytersin Makam Analizi	42
Şekil 4.38 : Gâh Ümidi Vuslat Eytersin Form Analizi Şeması	95
Şekil 4.39 : Gülzâra Nazar Kıldım Nota 1	43
Şekil 4.40 : Gülzâra Nazar Kıldım Nota 2	44
Şekil 4.41 : Gülzâra Nazar Kıldım Makam Analizi	45
Şekil 4.42 : Gülzâra Nazar Kıldım Form Analizi Şeması	98
Şekil 4.43 : Hastasın Zannım Vefâ Mahzunosun Nota	46
Şekil 4.44 : Hastasın Zannım Vefâ Mahzunosun Makam Analizi	47
Şekil 4.45 : Hastasın Zannım Vefâ Mahzunosun Form Analizi Şeması	101
Şekil 4.46 : Hevâ-yı Aşk Eser Serde Nota	48

Şekil 4.47 : Hevâ-yı Aşk Eser Serde Makam Analizi	49
Şekil 4.48 : Hevâ-yı Aşk Eser Serde Form Analizi Şeması	103
Şekil 4.49 : İki Değil Sekiz Değil Üç Değil Nota	50
Şekil 4.50 : İki Değil Sekiz Değil Üç Değil Makam Analizi	51
Şekil 4.51 : İki Değil Sekiz Değil Üç Değil Form Analizi Şeması	105
Şekil 4.52 : İştibâh Etme Gözüm Nûru Bana Nota	52
Şekil 4.53 : İştibâh Etme Gözüm Nûru Bana Makam Analizi	53
Şekil 4.54 : İştibâh Etme Gözüm Nûru Bana Form Analizi Şeması	107
Şekil 4.55 : Kucağımda Büyütürken Nâgâh Nota	54
Şekil 4.56 : Kucağımda Büyütürken Nâgâh Makam Analizi	55
Şekil 4.57 : Kucağımda Büyütürken Nâgâh Form Analizi Şeması	109
Şekil 4.58 : Mecnun Gibi Ben Dağlar Gezerken Nota	56
Şekil 4.59 : Mecnun Gibi Ben Dağlar Gezerken Makam Analizi	57
Şekil 4.60 : Mecnun Gibi Ben Dağlar Gezerken Form Analizi Şeması	111
Şekil 4.61 : Ne İçin Geçmez Acep Nota	58
Şekil 4.62 : Ne İçin Geçmez Acep Makam Analizi	59
Şekil 4.63 : Ne İçin Geçmez Acep Form Analizi Şeması	113
Şekil 4.64 : Ölse de Aşık Onulmaz Yâresi Nota 1	60
Şekil 4.65 : Ölse de Aşık Onulmaz Yâresi Nota 2	61
Şekil 4.66 : Ölse de Aşık Onulmaz Yâresi Makam Analizi	62
Şekil 4.67 : Ölse de Aşık Onulmaz Yâresi Form Analizi Şeması	115
Şekil 4.68 : Perde Çektin Ah A Kâfir Nota	63
Şekil 4.69 : Perde Çektin Ah A Kâfir Makam Analiz	64
Şekil 4.70 : Perde Çektin Ah A Kâfir Form Analizi Şeması	118
Şekil 4.71 : Te'lif Edebilsem Feleği Nota 1	65
Şekil 4.72 : Te'lif Edebilsem Feleği Nota 2	66
Şekil 4.73 : Te'lif Edebilsem Feleği Makam Analizi	67
Şekil 4.74 : Te'lif Edebilsem Feleği Form Analizi Şeması	120
Şekil 4.75 : Yâd İle Geçmiş Zamanı Ağlarım Nota	68
Şekil 4.76 : Yâd İle Geçmiş Zamanı Ağlarım Makam Analizi	69
Şekil 4.77 : Yâd İle Geçmiş Zamanı Ağlarım Form Analizi Şeması	123

Şekil 4.78 : Zeybeklerle Gezer Dağlar Başında Nota	70
Şekil 4.79 : Zeybeklerle Gezer Dağlar Başında Makam Analizi	71
Şekil 4.80 : Zeybeklerle Gezer Dağlar Başında Form Analizi Şeması	125

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1.1 : Arzu Ediyor Vuslat-ı Cân Form Analizi	73
Tablo 1.2 : Aşk Olsun O Rindâne ki Gönlünde Emel Yok Form Analizi	75
Tablo 1.3 : Bakmadın Vaktiyle İstikbâline Form Analizi	77
Tablo 1.4 : Ben Ağlarım Saz Ağlar Form Analizi	79
Tablo 1.5 : Bilmem Kime Şekvâ Edeyim Form Analizi	82
Tablo 1.6 : Bîzâr Ediyor Âlemi Bu Hâl-i Tebâhım Form Analizi	84
Tablo 1.7 : Cânım Gibi Sevdikçe Seni Gönlüm Ey Âfet Form Analizi	86
Tablo 1.8 : Dağlar Dayanmaz Eninine Form Analizi	88
Tablo 1.9 : Dûcâr-ı Hicr-i Yâr Olalı Form Analizi	90
Tablo 1.10 : Ebrûlerinin Hançeri Bu Sînemi Ey Mâh Form Analizi	92
Tablo 1.11 : Esiri Zülfünüm Ey Yüzü Mâhım Form Analizi	94
Tablo 1.12 : Gâh Ümidi Vuslat Eylerisin Form Analizi	97
Tablo 1.13 : Gülzâra Nazar Kıldım Form Analizi	100
Tablo 1.14 : Hastasın Zannım Vefâ Mahzunosun Form Analizi	102
Tablo 1.15 : Hevâ-yı Aşk Eser Serde Form Analizi	104
Tablo 1.16 : İki Değil Sekiz Değil Üç Değil Form Analizi	106
Tablo 1.17 : İştibâh Etme Gözüm Nûru Bana Form Analizi	108
Tablo 1.18 : Kucağımda Büyütürken Nâgâh Form Analizi	110
Tablo 1.19 : Mecnun Gibi Ben Dağlar Gezerken Form Analizi	112
Tablo 1.20 : Ne İçin Geçmez Acep Form Analizi	114
Tablo 1.21 : Ölse de Aşık Onulmaz Yâresi Form Analizi	117
Tablo 1.22 : Perde Çektin Ah A Kâfir Form Analizi	119
Tablo 1.23 : Te'lif Edebilsem Feleği Form Analizi	122
Tablo 1.24 : Yâd İle Geçmiş Zamanı Ağlarım Form Analizi	124
Tablo 1.25 : Zeybeklerle Gezer Dağlar Başında Form Analizi	12

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Sezer Akdağ
Anabilim Dalı : Türk Musikîsi
Programı : Türk Musikisi
Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üy. Güldeniz Ekmen
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans – 2018

ŞEVKÎ BEY'İN 25 UŞŞAK ESERİNİN FORM VE MAKAMSAL İNCELENMESİ

ÖZET

Şevkî Bey'in 25 Uşşak Eserinin Form ve Makamsal İncelenmesi'nin gerçekleştirildiği bu çalışma, Şevkî Bey'in bestekârlığına ışık tutması bakımından önem arz etmektedir. Bu çalışmada öncelikle Şevkî Bey'in hayatıyla ilgili erişilebilen kaynaklar taranmıştır. Araştırmalar sonucunda hayatı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Daha sonra eserlerin form ve makam analizlerinin daha iyi anlaşılabilmesi için uşşak makamının tarifi yapılmış ve makamı meydana getiren dizi ve çeşniler şemalarla gösterilmiştir.

Şevkî Bey'in 25 uşşak eserinin analizinin yapıldığı bu çalışmada; uşşak makamı, farklı nazariyatçıların anlatımlarıyla sunulmuştur. Böylece uşşak makamı hakkında genel bilgiler verilerek, makamın detaylı bir şekilde açıklamasının yapılması amaçlanmıştır.

Üzerinde çalışılan eserlerin öncelikle makam analizleri yapılmıştır. Bu analizler çerçevesinde; eserlerin makam analizi şekil yardımıyla gösterilerek, çeşnilerin ve geçkilerin neler olduğu belirtilmiştir. Eserlerin form analizleri ise öncelikle nota üzerinde şemalar ile gösterilmiş, ardından ayrıntılı form analizleri yapılmıştır.

Yapılan araştırma sonuçları kapsamında, eserlerde çoğunlukla uşşak makamının karakterine uygun olarak; Dügâh'ta Uşşak, Nevâ'da Bûselik, Segâh'da Segâh ile birlikte Ferahnâk ve Hüseyinî'de Uşşak gibi çeşnilerin kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra özellikle eserlerin meyan kısımlarında Nevâ'da Hicazlı ve Çargâh'da Nikrizli kalıpların yapıldığı ortaya çıkmıştır. Yapılan form analizleri ile birlikte de eserlerin; form, biçim, melodi, ritim ve yapıları irdelenerek elde edilen bulgular paylaşılmıştır.

Bu çalışma neticesinde, Şevkî Bey'in Uşşak makamını nasıl kullandığına dair veriler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Makam, Uşşak, Şevkî Bey, Analiz

GENERAL INFORMATION

Name and surname : Sezer Akdağ
Field : Turkish Music
Department : Turkish Music
Supervisor : Assistant Professor Güldeniz Ekmen
Degree Awarded and Date : Master – 2018

ANALYSIS OF ŞEVKİ BEY'S 25 UŞŞAK WORK IN TERMS OF FORM AND MAQAM

ABSTRACT

This study has a tremendous significance in that it sheds light on Şevki Bey's being composer. In the present study, the reachable sources as to Şevki Bey's life were examined. As a result of the researches, general details regarding his life were presented. In order for the form and maqam analyses of the works to be understood better, the explanation of the uşşak maqam was made, and the concept of the scales and flavor that form the maqam was shown with diagrams.

In the present study, the uşşak maqam was presented through the narrations of various theorists. Thus, the explanation of the maqam in detail was aimed by means of providing general information.

Primarily, the maqam analyses of the works were carried out. Within the scope of these analyses, flavor and modulation were explained thanks to the diagrams. As for the form analyses of the works, they were indicated as musical notes using the diagrams, and comprehensive form analyses were conducted.

As a result of the research, it was seen that the concept of flavor such as Uşşak in Dügah, Buselik in Neva, Segah in Segah besides Uşşak in Ferahnak and Hüseyini was benefited in the works mostly in accordance with the character of uşşak maqam.

In addition, especially in the meyan parts of the works, it was seen that the tonic with maqam Nikriz in Çargah, and Hicaz in Neva was used. The findings were shared as a result of analysing the form, style, rhythm, melody and structures of the works with their form analyses.

With this present study, it was aimed to present the data on how Şevki Bey's Uşşak maqam was used.

Key Words: Maqam, Uşşak, Şevki Bey, Analysis

1. GİRİŞ

Şevkî Bey doğduğu vakit, Sultan Abdülmecid (1823-1861) son zamanlarını yaşıyordu. Yerine kardeşi Sultan Abdülaziz (1830-1876) geçti. Daha sonra Sultan Abdülmecid'in büyük oğlu Beşinci Murad (1840-1904) tahta çıktı. 3 ay sonra tahttan indirildi. Kardeşi İkinci Sultan Abdülhamid (1842-1918) tahta geçti. Şevkî Bey bu esnada 16 yaşında ve Muzıka-yı Hümâyûn'da Hacı Arif Bey'in talebesiydi. Şevkî Bey'in kısa ömrünün son 15 yılı, İkinci Abdülhamid döneminin ilk 15 yılına tesadüf etmektedir.

İkinci Mahmud, 1826'da imparatorlukta modern dönemi açmış, bütün müesseselerini yenilemiş, çağdaştırmıştı. 1839'da oğlu Sultan Mecid'le kesin Tanzimât dönemi başladı. 1871'de Tanzimât rejiminin esasları bozulmaya başladı. Parlak dönemi âdetâ sona erdi. Fakat imparatorlukta asıl parlak dönemin sona ermesi, 1877-78 Rus Savaşı bozgunu ve neticeleri ile oldu. Binaenaleyh Şevkî Bey, 17 yaşında, çok büyük bir savaştan perişan çıkmış bir imparatorlukta, onun taht şehrinde, en büyük ve rakipsiz kültür ve san'at merkezi olan İstanbul'da yaşamaya başladı. Türk Musikisi, Saray'da, Muzıka-yı Hümâyûn'un bir bölümü olarak resmen devam ediyordu. Ancak Sultan Abdülaziz'in ve ondan önceki hâkanların millî musikiye düşkünlükleri, cömert himayeleri sona ermişti. (Öztuna, 1988).

XIX. yüzyıl bütün dünya için önemli bir zaman dilimidir. “Klasik Çağ” kapanmış, yeni anlayış ve ihtiyaçlara göre modern sanat akımları gelişmekle beraber; edebiyat, resim, mûsikî, heykel gibi güzel sanat dallarında bambaşka karakterde eserler ortaya konmaya başlanmıştır. Türk kültür hayatına 30-40 yıl gecikmeyle gelen bu akım en fazla Türk Mûsikîsi'nde tesir göstermiş, büyük yankılar uyandırmış, asrın ortalarından başlayarak sanatımızda “Romantik Edebiyat” doğmuştur.

XIX. yüzyıldaki sanat anlayışının bu denli değişmesinin bir başka yönü daha vardı. Sanattaki zevk anlayışı yavaş yavaş basite kaymaya başladığından eski ağır, mistik havalı kâr, beste ve semâiler dönemin romantik akışına uymadığı ya da uyamadığı için, eskiye ait bir gelenek olarak düşünölmeye başlanmış ve sanat kaygısından uzaklaşarak sanatı kurallara feda etmeme anlayışı doğmuştu. Bu fikir ve

zihniyetin asrın sonuna doğru yoğunluk kazandığı ve az sayıdaki sanatkârın dışında şarkı ve şarkı edebiyatında önemli bir yükseliş dikkati çekiyordu. (Özalp, 1986).

Bu dönemde göze çarpan iki ekol meydana geldi. Bunlar: Hammâmîzâde Büyük İsmâil Dede'nin (1778-1846) kurucusu olduğu Neoklasik Ekol ve Hacı Ârif Bey'in (1831-1885) kurduğu Romantik Ekol (Şarkı Ekolü) idi. Dönemin bestekârları çoğunlukla iki yoldan birini takip ediyordu. Ancak Hacı Ârif Bey Ekolü'nün ağırlığı, Neoklasik Ekol'e oranla daha baskın oldu. Şevkî Bey gibi bir dâhinin bu ekol içerisinde yer alması, bu durumu büsbütün kesinleştirdi.

Romantik Ekol'ün kurucusu ve mutlak otoritesi Hacı Ârif Bey, Şevkî Bey'den 6 yıl evvel öldü. Şevkî Bey bestekârlığa, Ârif Bey'e özenerek, onu taklit ederek başladı. Bütün benliğiyle bu ekolün sınırları içinde bestekârlığını icra ediyordu. 1885'te üstadının vefatıyla, artık bu ekolün başı, öncüsü, en çok sevilen ve hayran olunan sanatkârı kendisiydi. (Öztuna, 1988).

Diğer güzel sanat kollarındaki gerilemenin aksine, mûsikîmiz gelişmesini bir ölçüde devam ettirmiş, büyük bestekârlarımızın kişiliklerinde kısa da olsa parlak bir dönem yaşanmıştır. Bunu 3. Selim'in mûsikîşinaslığına, mûsikîye verdiği kıymete, bu sanatı ve sanatkârları korumuş olmasına bağlamak doğru olur. Fakat Batıdan gelen rüzgârın şiddeti Sultan II. Mahmut zamanında artmış, önemli sanatkârlar bile bu esintiden nasibini almışlardır. Batı mûsikîsine karşı bu kadar alaka ve hayranlık Enderûn sanatkârlarını gücendiriyor, Padişaha gizliden gizliye serzenişlerde bulunuyorlardı. Sultan Abdülmecid'in sarayda, Batı mûsikîsine bu denli kıymet verip, himaye etmesi, Dede Efendi gibi bir dehâyı bile gücendirmişti. Hâlbuki hemen hemen kendi kaderine terk edilen Türk Mûsikîsi, halkın gönlünde yaşıyor, sanata değer veren zenginlerin ve devlet adamlarının muhafazası altında varlığını sürdürebiliyordu.

Geleneksel beste tekniği ve “Meşk Sistemi” unutulmaya yüz tuttuğu ve bestekârlar eserlerini nota ile besteledikleri için, eserlerde eski akıcılığın kalmadığı görülmüyordu. Sadece notaya bağlı kalmanın yetmediğini ve notanın her şey demek olmadığını ileri süren eski ustalar haklı çıkıyorlardı. Mûsikîmizde “nüans” işaretleri bulunmadığı için birçok icra özellikleri unutuluyordu. (Ak, 2009).

Günümüzde hâkim türün şarkı olması, Şevkî Bey'in de şarkı formunun Hacı Ârif Bey'den sonraki en önemli bestekârı kabul edilmesi, genç yaşta vefat etmesine

rağmen yüzlerce eser bestelemesi ve bu eserlerin çoğunluğunun Uşşak makamında olması bu konuyu araştırmaya yöneltmiştir.

Şevkî Bey'in Uşşak makamında bu denli eseri olmasına rağmen, eserlerin birbirine benzememesi ve kendine özgü olması dikkat çeken diğer önemli hususlardır. Bestelerinde tekrara düşmeden, eserlerine bir kimlik kazandırmayı bilmiştir. Buna rağmen Şevkî Bey ve Uşşak makamındaki eserlerinin bir tez konusu olarak işlenmemesi, konuyu araştırmaya yöneltten diğer büyük etkidir.

Şevkî Bey'in incelenen 25 Uşşak eseri için temin edilen notalar “mus2” adlı program ile bilgisayar ortamında yazılmıştır. Form analizlerinin belirtildiği şemalar, yine bu notalar üzerinde gösterilmiştir.

Uşşak makamının seçkin nazariyatçılar tarafından tarifleri incelenip, sunularak; makam hakkında kapsamlı bilgiler vermeye çalışılmıştır.

İncelemesi yapılan 25 eserin makam analizinde Prof. Mutlu Torun'un “Türk Müziği Makamlarına Analitik Yaklaşım” ders notlarındaki analiz yöntemi kullanılmıştır. İncelemesi yapılan 25 eserin form analizinde yine Prof. Mutlu Torun'un “Eser Analizi” ders notlarındaki analiz yöntemi kullanılmıştır.

Eserlerin makam analizleri gösterilirken; eserlerin zemin, nakarat ve meyan bölümleri ele alınarak geçki ve çeşniler belirtilmiştir. Seyir sırasında kullanılan çeşniler, analiz şemasında gösterilerek, bu çeşnilerin hangi ölçülerde ve ne uzunlukta olduklarının gözlemine ulaşılmıştır. Bu şemaya bakılarak elde edilen tespitler analizlerin sonunda ayrıca aktarılmıştır.

Eserlerin form analizleri gösterilirken; eserler nota üzerinde cümle ve cümle parçaları olarak bölünmüş ve harflerle isimlendirilmiştir. Ardından hazırlanan form analizi tabloları ile detaylı olarak eserlerin form, biçim, melodi, ritim ve yapıları gösterilmiştir.

2. ŞEVKÎ BEY'İN HAYATI

Tarakçı Ahmed Efendinin oğludur. 1277 (1860) de İstanbul'da Fatih'te Kumrulu Mescit'te Pirinççi Sinan Mahallesi'nde doğmuştur. İlk zamanlarda Ticaret ve Nafia kâtiplerinden Necmeddin Bey'den musiki meşk etmiştir. Daha sonra Muzıkay-ı Hümâyûn'a dâhil olarak Hacı Arif Beyden feyz almıştır. Şevki Bey ilk zamanlarında Hacı Ârif Bey'i taklit etmek istemiş ise de sonradan kendine has bir üslup ile parlak ve şahane eserler bestelemiştir. (İnal, 1958:276).

Hacı Ârif Bey'den sonra gelen şarkı bestekârlarının en önemlisi olmuştur. Ârif Bey öldüğü vakit 24 yaşında idi. Muzıkay-ı Hümâyûn'a hanende olarak girdi. Lavta ve ud da çalıyordu. Sarayda sıkıldı ve buradan ayrıldı. Gümrük nezaretine kâtip olarak girdi. Mütemadiyen içkiyle kendi kendini mahvetti. Beylerbeyi'nde vergi müdürü arkadaşı Rahmi Bey'in evinde gece kalp sektesi sonucu öldü. Beylerbeyi ve Kuzguncuk arasındaki Nakkaş mezarlığına gömüldü.

“Türkler'in Schubert'i” denen ve öldüğü yaşa kadar, şarkı (lied) formundaki büyük başarısı ve sade yaşamı da Schubert'e benzeyen Şevki Bey, fazlasıyla rind bir hayat yaşamıştır. Bestekârlık hayatı 10 küsur yıldan ibarettir ve bu müddet süresince sürekli içmiştir. Seçkin bir hanende idi. Şarkıların çoğunu, güfteyi okurken irticalen bestelemiştir. Bir içki masasında 8-10 şarkı bestelediği bilinmektedir. Şevki Bey, bu şekilde 1.000'den fazla şarkı bestelemiştir. Ancak bunlar hemen notaya alınmadıklarından dolayı, sonradan çoğu, bizâtihi kendisi tarafından bile unutulmuştur. (Öztuna, 2006:354).

Şevkî Bey'in eserleri, bin yıllık Türk musikisinin geleneklere bağlı ağır havasından uzak, yepyeni bir kaynaktan süzülüp gelen nağmelerle örülmüştür. Ani tesirli ve açık ifadeli olan bu musikinin, âdeta bugün yapılmış gibi yeni olan form ve ifadesini Şevkî Bey'in daima yeniliğe koşan fakat sadelikten ayrılmayan yaratıcı ruhunda aramak gereklidir. (Ediboğlu, 1962:129).

Şevkî Bey çeşitli makamlardan şarkı bestelemekle birlikte, daha çok Uşşak makamına meyletmiş, kabullenmiş ve bu makamdan onlarca eser vermiştir. Yetkin

musikişinasların da açıkladıklarına göre, hayrete değer olan cihet şudur ki, bu Uşşak makamındaki eserler (makam çerçevesi içinde) birbirlerine katiyen benzemezler. Hepsinde ayrı bir ruh, ayrı bir eda vardır. Ancak yine tümü de Şevkî Bey'in mührünü, özelliklerini taşırlar. (Ediboğlu, 1962:130).

Osmanlı sosyal hayatındaki dönüşüm, sarayda icra edilen mûsikî ve değişen mûsikî anlayışı, bu sanatın farklı ortamlarda icrasına da sebep olmuştur. Bir bölümü yalılarında, konaklarında mûsikî toplantıları yaparken, bazı kahvehaneler, meyhaneler de mûsikînin yapıldığı bir diğer mekân olmuştur. Saraydan ayrıldıktan sonra, adeta kendi kapalı iç dünyasının yarattığı bir üslubu oluşturan Şevki Bey, klasik bilgi ve birikimi zayıf olmasına rağmen, kendisi için kifayetli olan şarkı formunun gerektirdiklerini, bestekârlık yeteneği ile birleştirerek şarkılar besteliyordu. İçkiye olan düşkünlüğü, düzey ve mekân ayrımı yapmasını engellediği için de onu bu farklı yerlerde görmek mümkündür. Ancak eserlerindeki samimiyet, akıcılık ve yüksek zevk unsurları onu tüm meclislerin aranan kişisi yapmıştır. Şevki Bey'in hakkında yazılanların önemli bir bölümü onun içkiye olan düşkünlüğünü ve bunun sonucunda da "içkinin mahvettiği bir deha" olarak değerlendirildiğini içermektedir. (Salgar, 2005:330).

Sadi Yaver Ataman, babasından duyduklarını şöyle anlatmıştır: "Babamın anlattığına göre Şevki Bey, konağa içkili geldiği için sofraya oturmaz, merdiven, başındaki küçük odada babamla karşılıklı demlenmekten hoşlanırmış. Bir hayli demlendikten sonra ağız ve burunlarını silip, ceketlerini ilikleyip toplantı salonuna girerlermiş. Şevki Bey her zaman odanın kapıya yakın bir yerinde kenarları sırma şeritli, ibrişim püsküllü kadife koltukta ellerini dizleri üstüne koyarak, gayet edepli bir şekilde oturur, çok konuşmaz, bir şey sorulduğunda mahcup bir şekilde cevap verirmiş... Babam, Şevki Bey'in devamlı hüznü içinde görünen gözlerinin altı hafif şişik, hayata bağlılığı zayıf, yaşından büyük gösteren bir genç adam olduğunu, oldukça iyi ud çaldığını, mızrabını udun sapına yakın ve tellere hafifçe vurarak, kısık sesi ile şarkılarını okuduğunu söylemiştir." (Salgar, 2005:330,331).

Aşk temasının pek çok tarafıyla işlendiği eserlerindeki kompozisyon tekniği bilhassa geçkiler yönünden son derece gelişmiş olup şarkılarında yalın bir üslupla birlikte lirik, hüznü anlatımlar görülür. Şarkı formunun dört mısralı (murabba) türü yanında beş, altı, sekiz mısralı türlerinin de güzel örneklerini vermiştir. Türk mûsikîsinde uşşak makamını bu kadar ısrarla kullanan bir başka bestekâr bilinmemektedir. Zeki Arif Ataergin'e bestelerinde uşşak makamını neden hiç kullanmadığı sorulduğunda, "Şevki Bey bu makamı o kadar güzel işlemiştir ki artık onun ardından söylenecek bir söz, yapılacak bir eser kalmamıştır; zira Şevki Bey uşşak

kapısını kapatmıştır” cevabını vermiştir. Yılmaz Öztuna onun günümüze ulaşan 233 eserinin listesini (uşşak makamındaki bir beste ve yürük semai dışındakilerin hepsi şarkıdır) yayımlamıştır. Yetiştirdiği öğrenciler arasında Bimen Şen ve İsmail Fenni Ertuğrul en önemlileridir. Aynı zamanda bir ud ve lavta icracısı olan Şevki Bey birçok eserinin güftelerini Recaizade Mahmud Ekrem, Muallim Naci, Mehmed Sadi Bey, Mehmed Hafid Efendi, Reşad Paşa gibi şairlerden seçmiştir. Rezaizade Mahmud Ekrem’in yazıp Rahmi Bey’in bayati makamında bestelediği, “Gül hazin sünbül perişan bağzarın şevki yok” mısrasıyla başlayan şarkının Şevki Bey’in ölümü üzerine bestelendiği söylenir. (Topaloğlu, 2010:31).

Daha çok aşk temasını işleyen besteci lirik bir sanatçıdır, daha çok eserlerinde Uşşak makamını kullanmış ve bu makamda şaheser eserler bestelemiştir. (Anıl, 1981:211).

İrticalen yaptığı şarkılar, kendisinin ne derece yüksek bir zevk-i selim ehli olduğunu gösterir. Bestelerinin çoğu Uşşak makamından olmakla birlikte bu eserlerin birbirine benzememesi bestekârlığının kıymetini belirtmeye yeterlidir. Eserlerinde kendisine özgü bir tat ve üslûp vardır. (Yenigün, 1970:20).

“Günlerden bir gün Şevki Bey ve Leon Hancıyan, birlikte Boğaz’da bir yalıya gidecekler. Vapur saatine epeyce zaman varmış. Beraberce bir meyhâneye girmişler. Birer kadeh rakı söylemişler. Karşılıklı oturuyor, fakat hiç konuşmuyorlarmış. Leon Efendi, Şevki Bey’den yaşça büyük olmasına rağmen, arkadaşına duyduğu büyük saygıdan dolayı bu suskunluğu bozmamış. Vapur saati yaklaşınca hesabı ödeyip kalkmışlar. Vapura bindiklerinde Leon Hancıyan “Şevki Bey, hiç konuşmadın; hayrola bir şey mi var?” diye sorunca Şevki Bey şu cevabı vermiş: “Oturduğumuz zaman zarfında 3 adet şarkı besteledim. Okuyayım da zahmet olmazsa yazıver...” Şevki Bey’in ne kadar doğurgan bir bestekâr olduğuna güzel bir kanıttır bu hâtıra. Cüneyd Orhon “şöyle bir rivayet duydum; kimden duyduğumu hatırlamıyorum ama sana anlatayım” dedi.

“Bir işret gecesinin sonuna doğru (kısa zamanda ne kadar uzun beste yapılabilir) bahsinden sonra Şevki Beyi evine gittiğinde Peyâm- Sabah gazetesini baştan sona kadar besteleyip, ertesi akşam meyhânede okumuş.”

Bu kadar doğurgan, bu kadar verimli bir bestekârın bir kitabı bile tümüyle besteleyebileceğine inanıyorum doğrusu. (Aksüt, 2011:8).

Eserlerini daha çok Uşşak makamında bestelemiştir. Bu makamda 200’den fazla şarkı yapmıştır. Bir makamı bu kadar vurgulayarak kullanan başka bir bestekâr daha yoktur. Uşşak makamı ve Şevki Bey, ayrılmaz bir bütün olmuştur. Uşşak makamı, Hicaz makamından sonra mûsikîmizde en çok kullanılmış makamdır. Alanı geniştir. Ancak Şevki Bey’i bağlayan, makamın lirizmi ve aşk konusunun her türlü nüansının samimiyetle terennümüne uygunluğudur. Muhayyer, Hüseyini ve Bayati gibi

Uşşak makamına hayli yakın makamları da bu sebeple çok kullanmıştır. İkinci derece Hicaz'ı ve Hicaz ailesinden Hümâyûn, Uzzâl, Zengûle'yi kullanmıştır. Hicaz'ın sahası da çok geniştir. Çok kullandığı makamlardan Hicazkâr da bir çeşit Hicaz'dır. İsfahan da Uşşak'a yakındır. Bir de karmaşık bir mürekkep makam olan Yegâh'ı sevmiştir. Rast, Nihâvend, Kürdî'li Hicâzkâr, Sabâ, Hüzâm gibi birbirinden tamamen farklı karakterde makamları daha az kullanmıştır. (Öztuna, Şevki Bey, 1988:38).

Şevki Bey, kısacık ömrünün on yılında bestekârlık yapmış ve 1000'den fazla eser bestelemiştir. Kendisinin nota bilmeyişi, nota bilen musikişinaslar tarafından da zamanında tespit edilmeyişi ve notaya alınmayışı nedenleriyle şarkılarından büyük bir bölümü kaybolmuştur. Bugün elde bulunanların sayısı 265-270 civarındadır. (Aksüt, 1993:206).

Bestekârlık kabiliyetinin çok güçlü olduğu, yarım saatte bir beste, hatta günde sekiz-on eser bestelediğinin olduğu söylenir. Böylece bin kadar eser bestelemesine rağmen, bunların çoğu kendisi tarafından dahi unutulmuştur. Nitekim Şevki Bey ölümüne yakın bir tarihte,

Arza layık değil amma hünerim

Naçizane bini buldu eserim

demiştir. Yaşadığı sürece belirli çevrelerin dışında pek tanınmamıştır. (Özalp, 1986:260).

Şarkı formunun, Ârif Bey ekolünün kabul ettiği klasik haliyle, her türlü çeşidini denemiş, 4 mısralı (murabba) şarkı çeşidi ile yetinmemiştir. 5 mısralı (muhammes), 6 mısralı (müseddes), 8 mısralı (müsemmen) şarkının çeşitlerinin kompozisyon örneklerini vermiştir. Usûller çok çeşitli değildir. Genellikle, Aksak ve onun Ağır Aksak, Yürük Aksak gibi mertebeleri görülür (9/8, 9/16, 9/14). Türk Aksağı (5/8) da vardır. Curcuna (10/8, 10/16), Aksak'tan sonra ikinci sıradadır. Devr-i Hindî (7/8), Müsemmen (8/8), Düyek (8/8, bir parça da Ağır Düyek 8/4), Sofyân (4/4), Yürük Semâî (6/8) ve Sengîn Semâî (6/4), Şevki Bey'in kullandığı diğer usûllerdendir. (Öztuna, 1988:53).

Şevki Bey sadece Uşşak makamında ulaşılması muhtemel olmayan bir zirveye yükselmekle kalmamış, diğer makamlarda da kendine has tarz ve inceliği göstermesini bilmiştir. Şevki Bey sağlığında şarkılarının güftelerini forma halinde ve çeşitli isimler altında yayımlamıştır. Bu formaların gördüğü talep üzerine, bütün eserlerinin güftelerini (Yadigârı Şevk yahut Mahsulü Tabiat) adı altında bastırmak istiyordu; fakat vefatı buna mani olmuştur. Hafî Bey adındaki bir yakın dostu Şevki Bey'in bu

arzusunu yerine getirmiştir ve onun bestelediği bütün güfteleri o isim altında neşretmiştir. (Ediboğlu, 1962:131,132).

Şevki Bey'in babası, görünüşe göre kendisinden (1891'den) sonra ölmüştür. Şevki Bey'in kardeşi Tarakçı Servet Bey (1862?-1914), babasının tarakçılık mesleğine devam etmiş, çok güzel tarak yapmakla nam kazanmıştır. (Öztuna, 1988:17).

Kardeşi Servet Bey babasının mesleğinde ilerlediğinden Tarakçı ismiyle anılır. Şevki Bey kadar olmamakla beraber, o da müzikle uğraşmış, bazı eserler bestelemiş, ud ve flüt çalmış, ney üflemiştir. (Sözer, 1986:408).

Şevkî Bey 31 yaşında, çok genç öldü. 12 senelik bestekârlık hayatında 1000'den fazla eser bestelemiştir. Çok velûd, yani çok doğurgan ve yaratıcı bir bestekârdır. Çok sanatlı ve çok güzel eserleri var. 19. yüzyılda Hacı Ârif Bey ile Neoklasik Dönemin başlaması büyük bir olaydır. Bu bakımdan Hacı Ârif Bey ekolünün devamını sağlaması çok önemlidir. Şevkî Bey şarkı formunun tanınıp sevilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Oldukça fazla ve anlaşılır eserler vermiştir o dönemde. Onun için çok kıymetli bir bestekârdır. (Aksüt, Aktaran:Akdağ, 2018).

3. UŞŞAK MAKAMININ İNCELENMESİ

Uşşak makamı farklı nazariyatçıların anlatımlarıyla aşağıda gösterilmiştir.

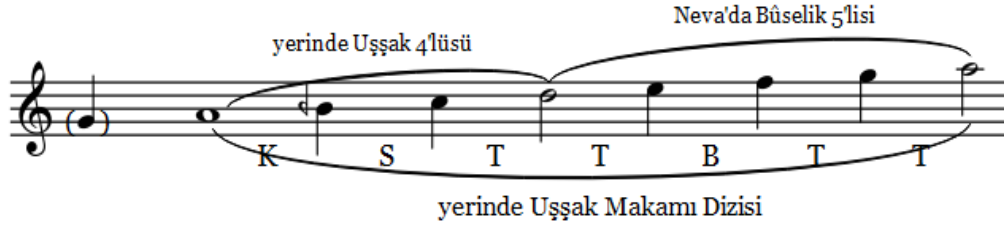
3.1. İsmail Hakkı Özkan’a Göre Uşşak Makamı

İsmail Hakkı Özkan “Türk Mûsikîsi Nazariyat ve Usûlleri” adlı kitabında Uşşak makamını şu şekilde tarif etmiştir:

a-Durağı: Dügâh perdesidir.

b-Seyri: Çıkıcıdır.

c-Dizisi: Yerinde Uşşak dörtlüsüne Neva’da Bûselik beşlisinin eklenmesiyle oluşur.

(Kaynak: Özkan, 2014:120).

Şekil 1.1

d-Güçlüsü: Dörtlü ve beşlinin ek yerindeki Nevâ (re) perdesidir. Bu perdede Bûselik çeşnili yarım karar yapılır.

e-Asma Karar Perdeleri:

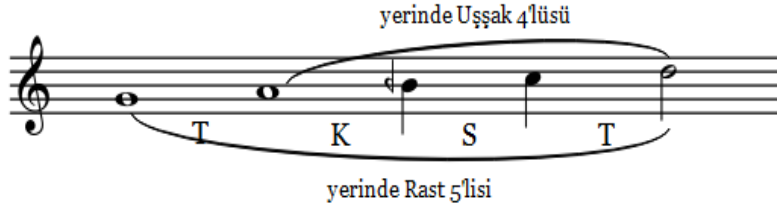
- 1- Uşşak makamının en mühim ve karakteristik karar perdesi Segâh perdesidir. Segâh perdesi üzerinde Segâh ve Ferâhnâk çeşnileri ile asma karar yapılır.

(Kaynak: Özkan, 2014:120).

Şekil 1.2

- 2- Uşşak dörtlüsünün durak perdesinin bir tanînî altında Râst çeşnisi yer alır. Uşşak seyri esnasında Râst perdesine düştüğü takdirde, Râst'ta Râst'lı asma karar yapılmış olur.

(Kaynak: Özkan, 2014:120).

Şekil 1.3

f-Donanımı: Sadece si için koma bemolü donanıma yazılır.

Uşşak makamında si sesi Segâh perdesi olarak görülür. Ancak bilhassa inici nağmelerde iniş câzibesıyla bu perde Segâh perdesinden 1-2 koma daha pest basılır.

g-Perdelerin T.M.deki isimleri: Dügâh, Segâh, Çârgâh, Nevâ, Hüseyinî, Acem, Gerdâniye ve Muhayyer'dir.

h-Yeden'i: Karar perdesinin bir tanînî altındaki Râst perdesidir.

ı-Genişlemesi:

- 1- Uşşak makamı çıkıcı, ağır ve dînî duygular uyandıran bir makamdır. Bu nedenle, genellikle makamın ağırbaşlılığının bozulmaması hasebiyle genişlemesi, dâimâ dizinin pest tarafından yapılır. Bu da Yegâh perdesinde bir Râst beşlisi oluşturularak elde edilir.

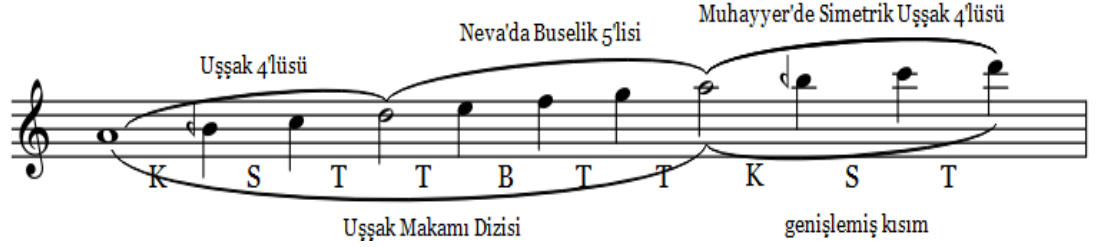
(Kaynak: Özkan, 2014:121).

Şekil 1.4

- 2- Uşşak makamı tiz durak durak üstünde hemen hemen hiç dolaşmaz. Aksi takdirde makamın ağırbaşlı ve ciddî havası kaybolabilir. Bununla birlikte çok nâdir de olsa bâzan nağmeler tiz durağı aşabilir. Bu durumda hangi seslerin

kullanılacağını belirlemek gerekeceğinden tiz bölgeden bir genişleme teorik de mümkündür. Bu genişleme iki şekilde olabilir:

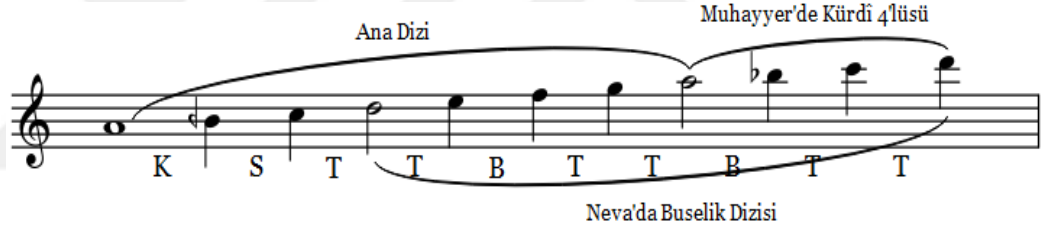
1. Yerindeki Uşşak dörtlüsü simetrik olarak tiz durağın üstüne göçürülebilir.

(Kaynak: Özkan, 2014:122).

Şekil 1.5

2. Güçlü üzerindeki Bûselik beşlisi muhayyer perdesinde bir Kürdî dörtlüsü eklenmesiyle, Nevâ'da Bûselik dizisi hâlinde uzatılabilir.

(Kaynak: Özkan, 2014:122).

Şekil 1.6

f-Seyir: Durak perdesi civarından, pest taraftaki genişlemiş bölgenin seslerinden seyre başlanır. Önce durak üzerindeki Uşşak dörtlüsünün seslerinde dolaşıp dizinin iki tarafında karışık gezinir ve güçlü olan Nevâ perdesi üzerinde yarım karar yapar. Gerekli yerlerde gereken asma kararlar da yapılarak diğer özellikler gösterilir. Son olarak genişlemiş kısım da dahil bütün dizide gezindikten sonra Dügâh perdesinde Uşşak çeşnisi ile tam karar yapılır.

3.2. Yakup Fikret Kutluğ'a Göre Uşşak Makamı

Yakup Fikret Kutluğ “ Türk Mûsikîsinde Makamlar” adlı kitabında Uşşak makamı ile ilgili tetkiklerini şu tespitlerle açıklamıştır:

- 1- Eski Uşşak makamı çok önce terk edilmiş, ancak Nevruz makamının etkisi henüz kaybolmamıştır. Başka bir deyişle, eski Uşşak makamı unutulmuş,

eserleri de günümüze kadar gelememiş, fakat yeni Uşşak makamı da tam olarak tanınmamıştır.

- 2- Nevruz makamı, rağbetten düşerek yerini yeni bir makam olan Uşşak makamına bırakmıştır.
- 3- Nevruz makamında bulunan Dik Hisar perdesi kullanılmaz olmuş ve bu nedenle Nevruz üzerindeki beşli de değişikliğe uğramıştır.
- 4- Nevâ üzerinde bulunan dizideki Dik Hisarın kaldırılması ve Hüseyinî beşlisinin yerine geçen Buselik beşlisi ile dizi Uşşak makamının dizisini meydana getirmiş ve Uşşak makamı kullanılmaya başlanmıştır. Segâh perdesinde III. Sultan Selim Han döneminden sonra pestleşmeye gidilerek, özellikle karara doğru bu pestleşme uygulanmış ve Segâh perdesi niteliğini kaybetmiştir.

Uşşak makamı çıkıcı bir özellik taşır. Makam yeden perdesi olarak Rast perdesini kullanarak Dügâh açar. İlk seyirlerin durak perdesi etrafındaki seslerde yapıldığı görülür. Yegâh perdesi üzerindeki Rast çeşnisi ile pestleşme durumu ise makamın kuruluşunda bulunmayan bir ilave ve genişleme olarak yapılır. Yegâha düşerek, Yegâh perdesi üzerinde Rast göstermek adeta bir gelenek haline gelmiştir.

Dügâhtan tize doğru, Uşşak dörtlüsü içinde gösterilen seyirlerde, Nevâ perdesi sıkça gösterilir ve durağa doğru pestleşirken de Segâh perdesi üzerinde sık sık asma kararlar verildiği görülür. Bu asma kararlarda, yeden olarak kürdî perdesi değil dügâh perdesi kullanılır.

Nevâ perdesi üzerinde yapılan seyirler, Buselik beşlisi içinde olsa da Buseliğin özelliklerini göstermez. Gerdaniye gösterilerek Nevâyâ düşüşler yapılır. Acem perdesi ise Bayatîde olduğu kadar sıkça kullanılmaz, kısa vurgulamalar yapılabilir.

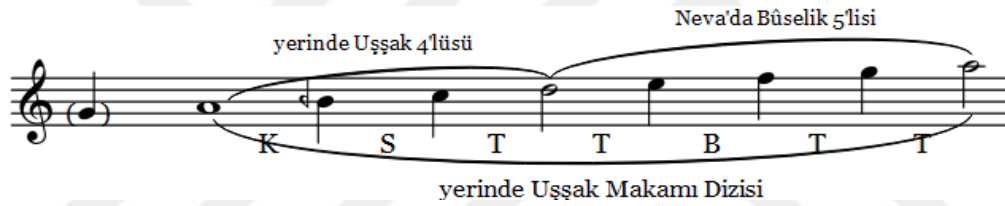
Nevâ güçlü perdesidir ve en çok bu perde üzerinde asma karar yapılır. Bu kalıslarda Nim Hicaz perdesi yerine Çargâh perdesi yeden olarak kullanılır. Nevâ üzerindeki Hicaz ile Çargâh üzerindeki Nikriz geçkileri, Uşşak makamında az kullanılan önemsiz geçkilerdir. Bu geçkiler daha çok Bayatî makamının özelliklerini taşırlar.

Muhayyer perdesi tiz duraktır. Eserlerin meyan kısımları genellikle Muhayyer perdesinden açılıyor olsa da bestekâr veya icracı, istediği perdeden meyan açabilir.

3.3. Suphi Ezgi'ye Göre Uşşak Makamı

Dr. Suphi Ezgi'nin "Nazari ve Ameli Türk Musikisi" adlı kitabında Uşşak makamını şöyle tarif etmiştir:

Uşşak dizisinde uygun bir birlik vardır. Nağmelerin adları pestten tize doğru Dügâh, Segâh, Çargâh, Neva, Hüseyinî, Acem, Gerdaniye ve Muhayyer olup nota isimleri ise, la, koma bemollu si, do, re, mi, fa, sol ve la'dır. Uşşak dizisi pest kısımda bir uşşak tam dörtlüsüne tiz kısımda bir puselik tam beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiştir. Bu makam sâittir. Yapısına göre, güçlü, dördüncü derece olan (neva – re) sesidir. İptida, genellikle karargâh ya da dördüncü güçlü nağmesinden icra edilir. Pestteki uşşak dörtlüsünde kendisini gösterir, durak veya güçlüde geçici bir karar yapar. Tizdeki beşlide de seyir ederek durakta yedenli ve yahut yedensiz kalır. Bu makamda yeden sesi bir tanini aralığındaki (rast- sol) dur.

(Kaynak: Ezgi, 1933:58).

Şekil 2

3.4. Murat Aydemir'e Göre Uşşak Makamı

Murat Aydemir "Turkish Music Makam Guide" adlı kitabında Uşşak makamını şu şekilde tarif etmiştir:

Durağı : Dügâh

Seyri : Çıkıcı

Güçlüsü : Neva

Yedeni : Rast

Donanımı : Segâh

Dizisi : Yerinde Uşşak dörtlüsüne Neva'da Buselik beşlisinin eklenmesiyle oluşur.

(Kaynak: Aydemir, 2015:108).

Şekil 3

Seyri :

Bu melodik dizi makamın çıkıcı karakterinden dolayı Uşşak perdesiyle başlar. Alternatif olarak bu makam güçlü Neva perdesiyle başlayabilir. Eğer başlangıç bu alternatif ileyse Uşşak makamının bu dörtlüyle başlanması gereklidir. Güçlü Neva perdesi üzerinde, Buselik çeşnişiyle birlikte yarım karar yapılır. Bu makamda zaten doğal olarak bulunan Segâh ve Rast çeşnileri ısrarcı olmayan bir tarzda kullanılır. Duraktan önceki genişleme bölümü Yegâh üzerinde Rast çeşnişiyle icra edilir. Dügâhta Uşşak çeşnişiyle karara gidilir.

3.5. Tanbûrî Cemil Bey'e Göre Uşşak Makamı

Tanbûrî Cemil Bey “Rehber-i Mûsikî” adlı kitabında uşşak makamını, bayati ve hüseyini makamları ile birlikte şöyle tarif etmiştir:

Uşşak, Bayati ve Hüseyini makamları Dügâh durağındadır. Doğal seslerden oluştuklarından dolayı başlangıçlarına değiştirme işaretleri konmaz. Ancak bu makamların kaynağı olan ezgiler listesinin ikinci aralığındaki Segâh perdesi doğal Segâh değildir, bu perdeyle Kürdî perdesi arasında bulunan ve birincisine yakın olan yarım Segâh koması vardır ve notası doğal Segâh gibi yazılabilir.

Uşşak makamının zemini; girişte Rast, Dügâh perdeleriyle Gerdaniye – Neva veya Gerdaniye – Yegâh arasındayken, meyanı; Eviç perdesiyle Neva – Tiz Neva oktavında, kararı da; Muhayyer ile Rast perdeleri arasındadır.

4. ŞEVKÎ BEY'İN 25 UŞŞAK ESERİ İLE BU ESERLERİN FORM BAKIMINDAN VE MAKAMSAL AÇIDAN İNCELENMESİ

4.1. Şevkî Bey'in İncelenen Uşşak Eserleri

Araştırmalar sonucunda incelenen ve analizleri yapılan eserler aşağıda verilmiştir;

1. Arzu ediyor vuslat-ı can
2. Aşk olsun o rindâne ki gönlünde emel yok
3. Bakmadın vaktiyle istikbâline
4. Ben ağlarım saz ağlar
5. Bilmem kime şekvâ edeyim
6. Bîzâr ediyor âlemi bu hâl-i tebâhım
7. Cânım gibi sevdikçe seni gönlüm ey âfet
8. Dağlar dayanmaz enînine
9. Dûçâr-ı hicr-i yâr olalı
10. Ebrûlerinin hançeri bu sînemi ey mâh
11. Esiri zülfünüm ey yüzü mâhım
12. Gâh ümidi vuslat eylersin
13. Gülzâra nazar kıldım
14. Hastasın zannım vefa mahzunosun
15. Hevâ-yı aşk eser serde
16. İki değil sekiz değil üç değil
17. İştibâh etme gözüm nûru bana
18. Kucağımda büyütürken nâgâh
19. Mecnun gibi ben dağlar gezerken
20. Ne için geçmez acep
21. Ölse de âşık onulmaz yaresi
22. Perde çektin ah a kâfir
23. Te'lif edebilsem feleği

24. Yâd ile geçmiş zamanı ağlarım
25. Zeybeklerle gezer dağlar başında

4.2. İncelenen 25 Uşşak Eserin Notaları ve Makam Analizleri

UŞŞAK ŞARKI
ARZU EDİYOR VUSLAT-I CAN

Aksak Beste: Şevki Bey

Ar zu e di yor vus la ti
can bah bah
bah şı nı ca nım (SAZ) Kur ban
o la yım göz le ri ne
rû rû rû hi re vâ
nım (SAZ) Gel et me di riğ
has re ti le bi
bi bit ti tü vâ nım

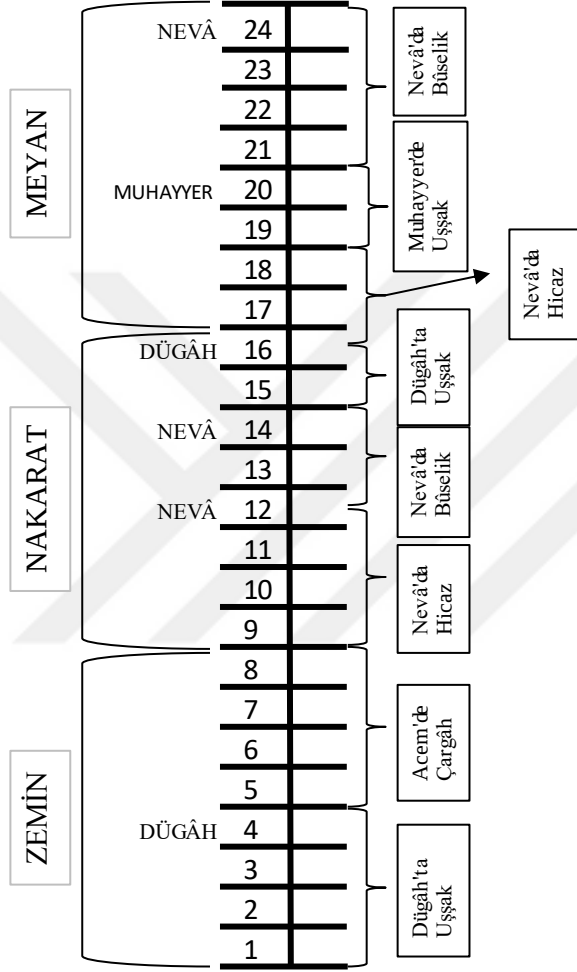
Arzu ediyor vuslat-i cân-bahşımı cânım
Kurbân olayım gözlerine rûh-i revânım
Gel etme diriğ hasret ile bitti tûvânım
Kurbân olayım gözlerine rûh-i revânım

(Kaynak: Tahsin, 2012).

Şekil 4.1

UŞŞAK ŞARKI
ARZU EDİYOR VUSLATI CÂN

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 4 ölçü Acem'de Çargâhlı kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Nevâ'da Hicazlı kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise 2 ölçü Nevâ'da Hicazlı kalmıştır. Nevâ'da Büselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.2

UŞŞAK ŞARKI
AŞK OLSUN O RİNDÂNE Kİ

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aşk ol sun o rin dâ ne ki gön lün de e mel yok

Dil ber de ve fâ ben de da hî
Bak tım bu ge ce mec li si uş

sab ra me câl
şâk şâ ka me nend

yok yok Ey dil

bu ka dar şek ve i hic

hic râ ne ma hâl

yok

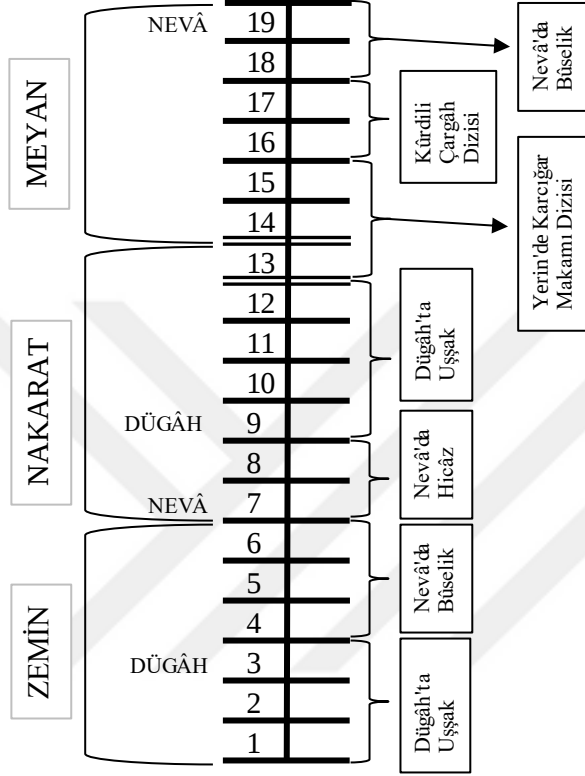
Aşk olsun o rindâne ki gönünde emel yok
Dilberde vefâ bende dahî sabra mecâl yok
Ey dil bu kadar şekve-i hierâne mahâl yok
Baktım bu gece meclis-i uşşâka menend yok

Şekil 4.4

UŞŞAK ŞARKI

AŞK OLSUN O RİNDÂNE Kİ GÖNLÜNDE EMEL YOK

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 3 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 2 ölçü Nevâ'da Hicazlı kalmıştır. 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise 3 ölçü Yer'in'de Karcıgar Makamı Dizisi ile başlayıp Nevâ'da Büselikli bitmiştir.

Şekil 4.5

UŞŞAK ŞARKI
BAKMADIN VAKTİYLE İSTİKBÂLINE

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Of of of (SAZ) Bak ma dın vak

5 tiy le is tik bâ li ne of

8 of of (SAZ) Ağ la ey dil

11 ağ la şım di hâ li ne of of

15 of (SAZ) Ağ la ey dil ağ la şım di

18 hâ li ne of of

21 of (SAZ) Uy du mu san dın ka der â

24 mâ li ne of of

27 of (SAZ) uy du mu san dın ka der â mâ li ne

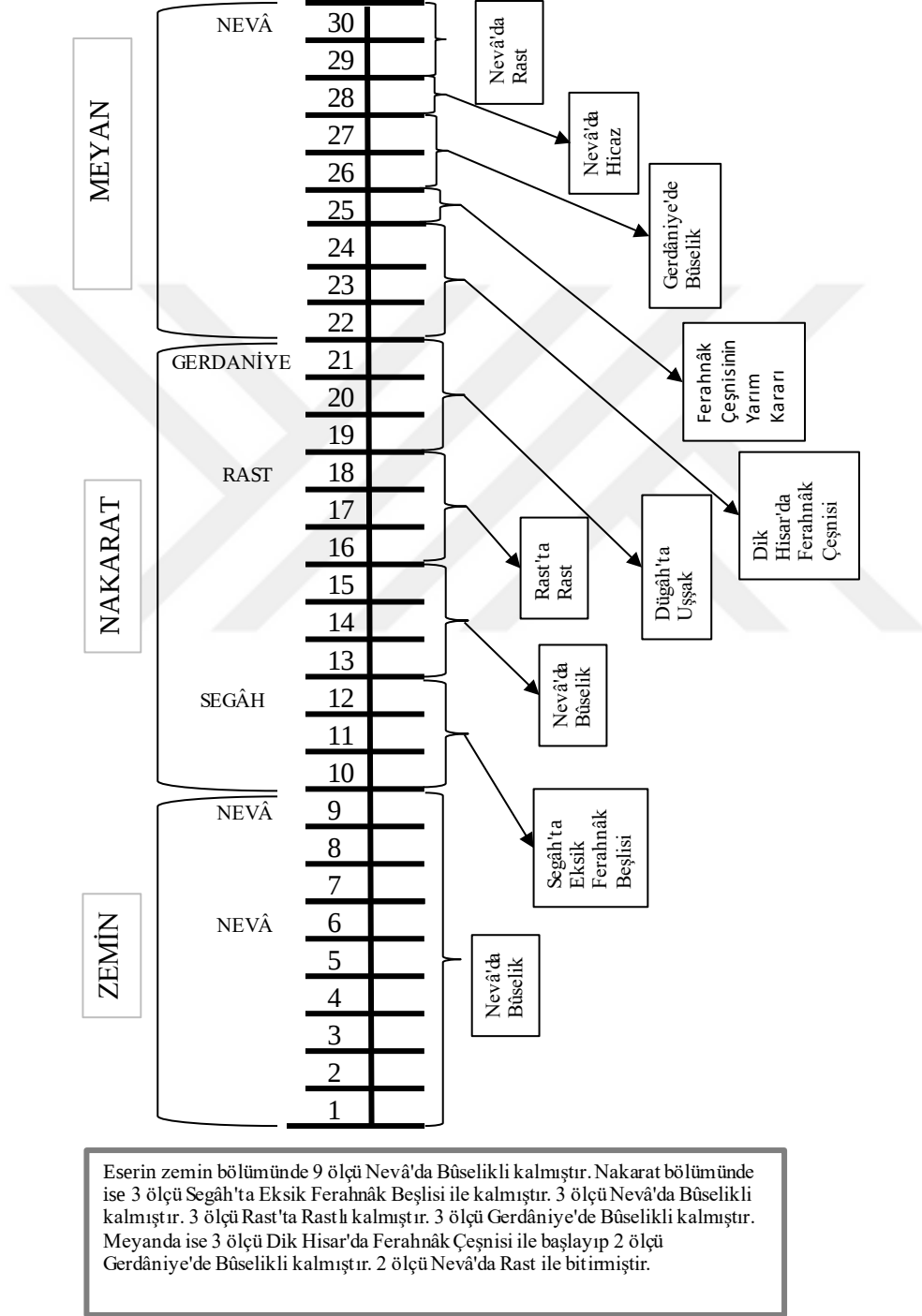
Bakmadın vaktiyle istikbâline
Ağla ey dil ağla şimdi hâline
Uydu mu sandın kader âmâline
Ağla ey dil ağla şimdi hâline

Şekil 4.7

UŞŞAK ŞARKI

BAKMADIN VAKTİYLE İSTİKBÂLINE

ŞEVKÎ BEY

Şekil 4.8

UŞŞAK ŞARKI
BEN AĞLARIM SAZ AĞLAR

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Ben ağ la rım saz ağ lar a man a
Kar şı ki dağ bi zim dir a man a

man Ben ağ la rım saz ağ lar (SAZ)
man Kar şı ki dağ bi zim dir

Kar şı da gül naz ağ lar hay din di naz ağ
1. Ka ra sal kım 2. ü züm dür hay din di ü züm

lar lar (SAZ) Se ni a lır
dür dür Se ni a lır

ka ça rım a man a man Se ni a lır
ka ça rım a man a man Se ni a lır

ka ça rım (SAZ) Mi sa fir a
ka ça rım 1. Bek le kıs met 2.

lır dağ lar hay din di şu dağ lar lar
bi zim dir hay din di bi zim dir

1. 2.
Aranagme...

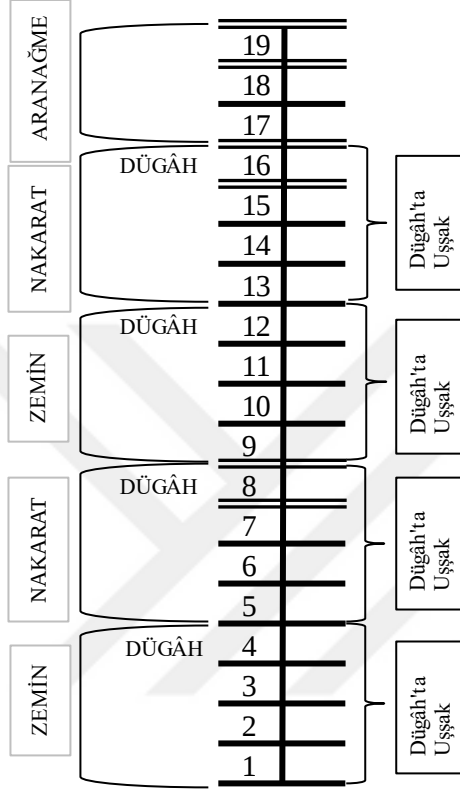
Ben ağlarım saz ağlar
Karşıda gülnaz ağlar
Seni alır kaçarım
Misafir alır dağlar
Haydindi şu dağlar

Karşıkı dağ bizimdir
Kara salkım üzümüdür
Seni alır kaçarım
Bekle kısmet bizimdir
Haydindi bizimdir

Şekil 4.10

UŞŞAK ŞARKI
BEN AĞLARIM SAZ AĞLAR

ŞEVKÎ BEY

Zemin ve nakarat bölümlerinin tamamında Düğâh'ta Uşşaklı kalmıştır.

Şekil 4.11

UŞŞAK ŞARKI
BİLMEM KİME ŞEKVÂ EDEYİM

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Bil mem ki me şek vâ e de yim der di de rû
num (SAZ) Ta rif e de mem
kim se ye bu hâ
hâ li cü nû num Gam â le mi ne
at tı be ni tâ li i dû num (SAZ)
Bil lâ hi se nin aş kın i le
zâ zâ rû ze bû num Öl dür ki
be ni kur tu la sını se
sen sen de si tem den

34 Tah li si gi ri bân e de yim

37 ben de e lem den (SAZ) Tah li

40 si gi ri bân e de yim

42 ben de e lem den

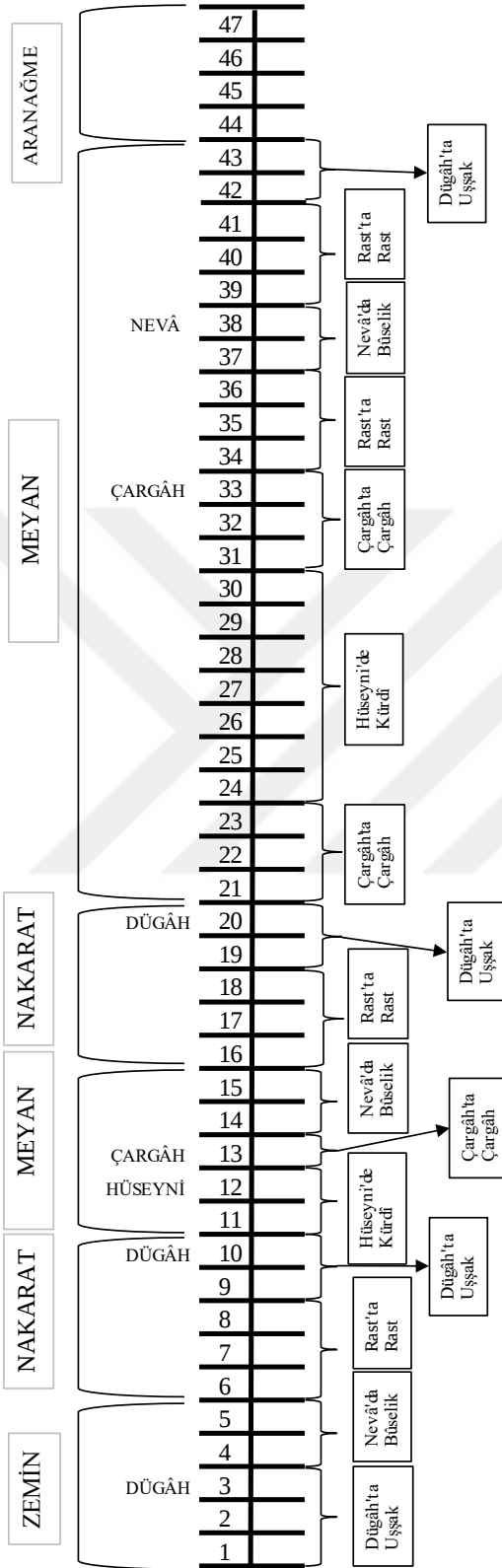
44 Aranâğme...

46

Bilmem kime şekvâ edeyim derd-i derûnum
Târîf edemem kimseye bu hâl-i cunûnum
Gam Alemine attı beni tâli-i dûnum
Billâhi senin aşkın ile zâr ü zebûnum
Öldür ki beni kurtulasın sen de sitemden
Tahlis-i giribân edeyim ben de elemiden

UŞŞAK ŞARKI
BİLMEM KİME ŞEKVÂ EDEYİM DİRD-İ DERÛNUM

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı başlayıp Nevâ'da Büselikli bitirmiştir. Nakarat'ta ise 3 ölçü Rast'ta Rast ile kalmıştır. 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyanda ise 2 ölçü Hüseyinî'de Kürdî ile başlayıp Nevâ'da Büselik ile bitirmiştir. 2. Meyanda ise 3 ölçü Çargâh'ta Çargâh ile başlayıp Dügâh'ta Uşşak ile bitirmiştir.

Şekil 4.15

UŞŞAK ŞARKI
BÎZÂR EDİYOR ÂLEMİ BU HÂL-İ TEBÂHİM

Curcuna

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Sabih Şevket Bey

Bî zâr e di yor â le mi bu hâ li te bâ

1. 2. %

5 hım (SAZ) hım (SAZ) Bil sen
Din ler

8 ne ler et mek te ba na bah tı si yâ
mi a cep baş ka sı bu nâ le vü â

11 hım Bil sen ne ler et
hım

14 mek te ba na bah tı si yâ SON hım (SAZ)

17 Ol maz san e ğer sen de be nim

1. 2. %

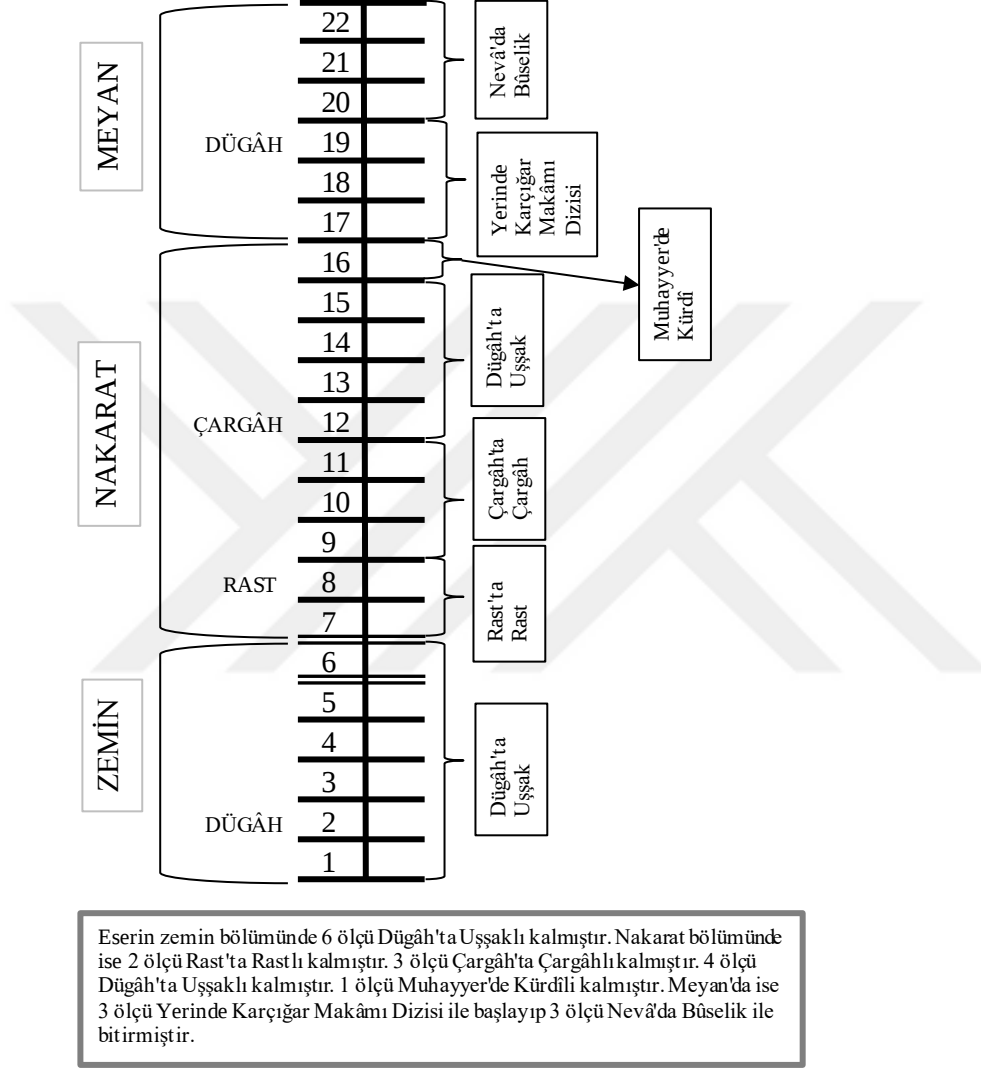
20 câ yi pe nâ hım (SAZ) hım (SAZ)

Bîzâr ediyor âlemi bu hâl-i tebâhım
Bilsen neler etmekte bana baht-ı siyâhım
Olmazsan eğer sen de benim câ-y-i penâhım
Dinler mi acep başkası bu nâle vü âhım

Yansın mı gönül bu elem ü derd ile nâre
İster misin açsın dil-i bîçârede yâre
Bulmazsan eğer sen de benim derdime çâre
Dinler mi acep başkası bu nâle vü âhım

UŞŞAK ŞARKI
BÎZÂR EDİYOR ÂLEMİ BU HÂL-İ TEBÂHİM

ŞEVKÎ BEY

Şekil 4.18

UŞŞAK ŞARKI
CÂNIM GİBİ SEVDİKÇE SENİ GÖNLÜM EY ÂFET

Aksak

Beste: Şevki Bey
Güfte: Mehmet Sâdi Bey

Câ nım gi bi sev dik çe se ni
gön gön lüm ey â
fet (SAZ) Göş ter
Sen sağ
me din as la ba na bir
o la sını sev di ce ğim
rû yi mu hab bet (SAZ)
ben de se lâ met
bet (SAZ) Bun ca e me ğim
met
mah vü he bâ ol ol du ni hâ
yer (SAZ) odaya met (SAZ)
Aranâğme...

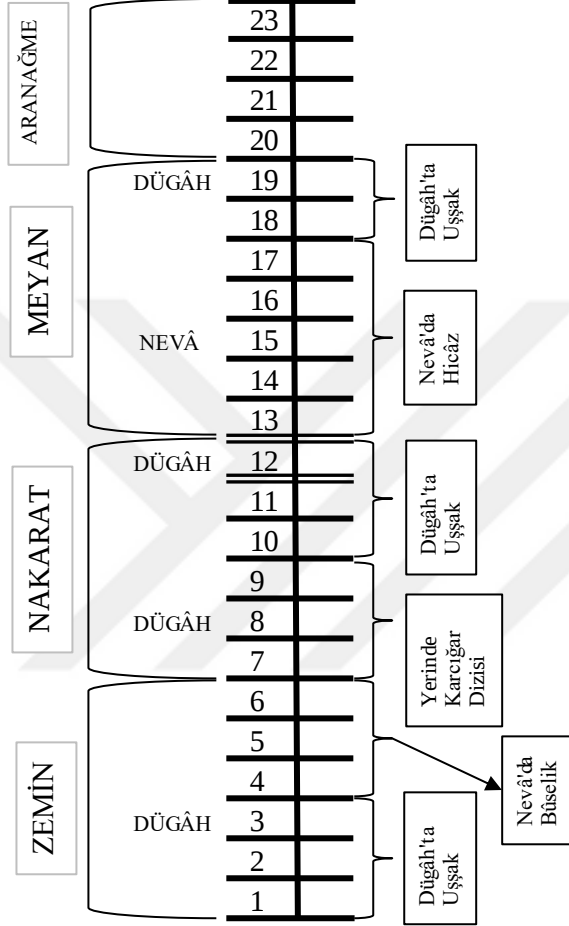
Cânım gibi sevdikçe seni gönülüm ey âfet
Göstermedin asla bana bir rüy-i muhabbet
Bunca emeğim mahv ü hebâ oldu nihâyet
Sen sağ olasın sevdiceğim ben de selâmet

Şekil 4.20

UŞŞAK ŞARKI

CÂNIM GİBİ SEVDİKÇE SENİ GÖNLÜM EY ÂFET

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 3 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Yerinde Karcığâr Dizisi ile başlayıp Dügâh'ta Uşşakla bitmiştir. Meyan'da ise Nevâ'da Hicâzla başlayıp Dügâh'ta Uşşakla bitirmiştir.

Şekil 4.21

UŞŞAK ŞARKI
DAĞLAR DAYANMAZ ENÎNİNE

Aksak

Beste: Şevki Bey

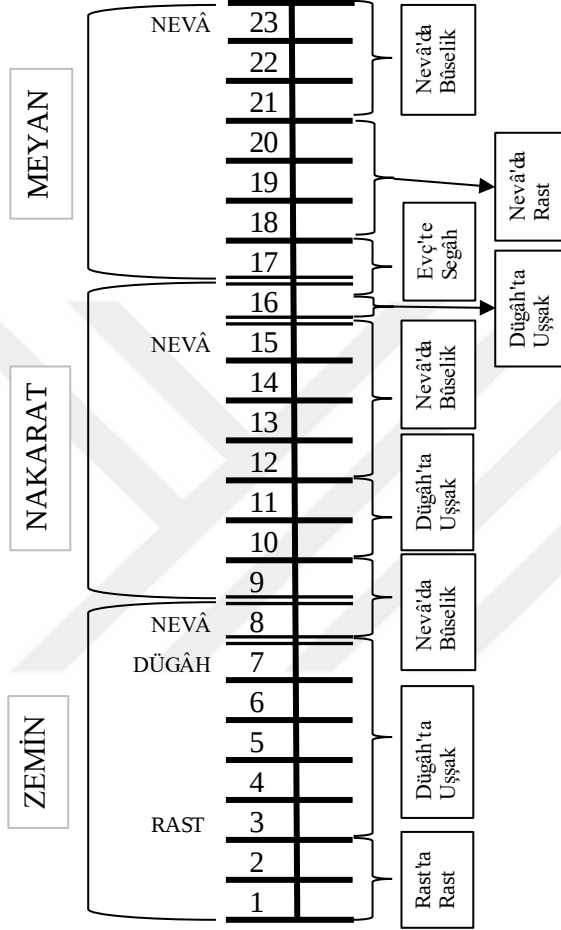
Dağ lar da yan maz e nî ni
ne Di li mah zû nu
mun mun Bu lun ma dı git
di de va sı der
der di de rû nu mun
SON mun E si ri ol dum
mih ne ti tâ
lî i dû nu mun (SAZ)

Dağlar dayanmaz enînine dil-i mahzûnumun
Bulunmadı gitti devâsı derd-i derûnumun
Esirî oldum mihnet-i ta'li-i dûnumun
Bulunmadı gitti devâsı derd-i derûnumun

Şekil 4.23

UŞŞAK ŞARKI
DAĞLAR DAYANMAZ ENİNİNE

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Rast'ta Rast lı kalmıştır. 5 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 4 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Dügâh'ta Uşşakla bitirmiştir. Meyan'da ise Evç'te Segâhlı başlayıp 3 ölçü Nevâ'da Rastlı kalmıştır. 3 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır.

Şekil 4.24

UŞŞAK ŞARKI
DÛÇÂR-I HİCR-İ YÂR OLALI

Aksak

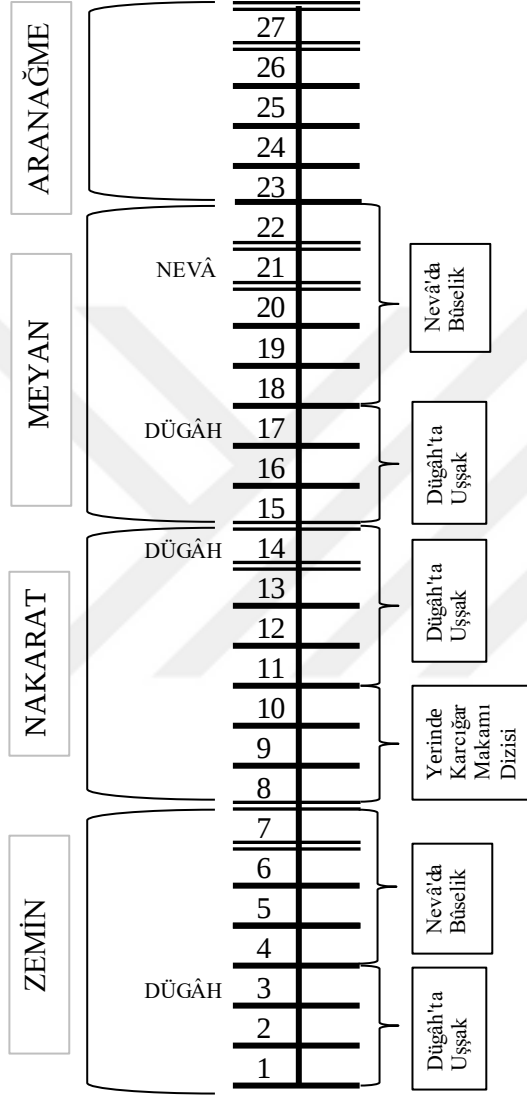
Beste: Şevkî Bey

Dû çâ rı hic ri yâr o la lı dî
dem ağ lı yor (SAZ) (SAZ) Dî dem
le müş te rek dî lî gam dî dem ağ lı
yor (SAZ) yor (SAZ) Bu hâ le hem de
meh veş nâ dî dem ağ lı
yor (SAZ) yor (SAZ) (SAZ) Kodaya
Aranağme...

Dûçâr-ı hicr-i yâr olalı dîdem ağlıyor
Dîdemle müşterek dili gam dîdem ağlıyor
Bu hâle hemde mehveş nâdîdem ağlıyor
Dîdemle müşterek dil-i gam dîdem ağlıyor

UŞŞAK ŞARKI
DÜÇÂR-I HİCR-İ YÂR OLALI

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 4 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Yerde Karcıgar Makamı Dizisi ile kalmıştır. Dügâh'ta Uşşakla bitirmiştir. Meyan'da ise 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Nevâ'da Bûselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.27

UŞŞAK ŞARKI
EBRÛLERİNİN HANÇERİ

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Ah eb rû le ri nin han çe ri bu
sî ne mi ey mâh tas vîr
rah mi ci ğer gâh bu yâ
e di yor yâ re le ri ney le me li
re le ri ney le ne va ey le me li
ah tas vîr e di yor
dir çâ re ne i se
yâ re le rin ney le me li ah
pus si le bin mi de me li ah
Tîr at ma da dır gam ze le rin
â şı ka her gâh iş ler
e se ri aş kın i le

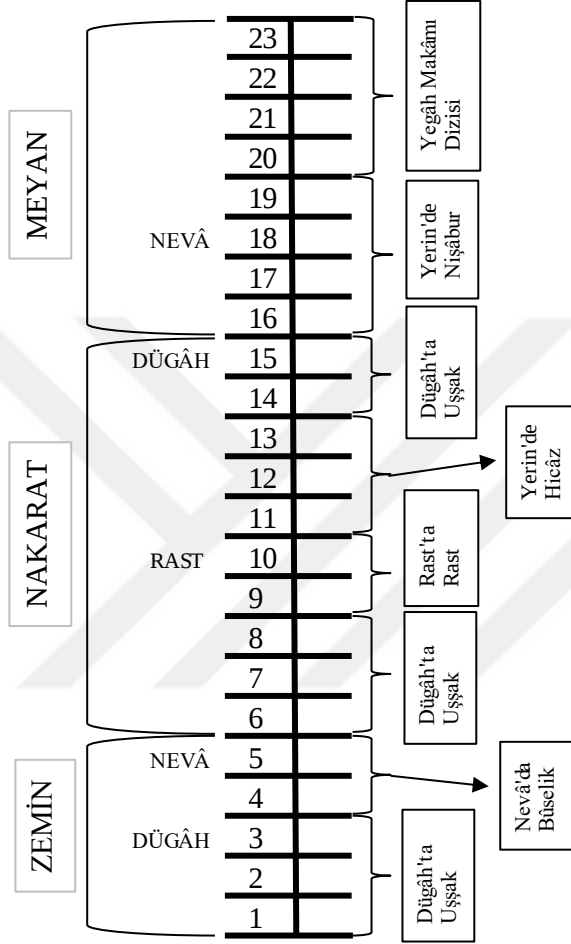
Ebrûlerinin hançeri bu sînemi ey mâh
Tasvîr ediyor yâreleri neylemeli ah
Tîr atmadadır gamzelerin âşık her gâh
İşler eseri aşkın ile rahm-i ciğergâh

Şekil 4.29

UŞŞAK ŞARKI

EBRÛLERİNİN HANÇERİ BU SÎNEMİ EY MAH

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Rast'ta Rastlı kalmıştır. 3 ölçü Dügâh'ta Hicâzlı kalmıştır. 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise Yerin'de Nisâbur Dizisi ile Başlayıp Yegâh Makâmı Dizisi ile bitirmiştir.

Şekil 4.30

UŞŞAK ŞARKI
ESİRİ ZÜLFÜNÜM EY YÜZÜ MÂHİM

Curcuna

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Bahriyeli Vâsîf Bey

E si ri zül fû nüm ey ey yü zü mâ
Fi ra kın la se nin ey ey şem si tâ
hım (SAZ) hım (SAZ) Ge ce doğ muş be nim
bân bân De min de gör me dim
bah tı sı yâ hım Ge ce doğ
bir rû zi rah şân De min de
muş be nim bah tı sı yâ hım (SAZ)
gör me dim bir rû zi rah şân
Gü zel gün gör me ye var iş ti bâ
Ba na aş kın ci hâ nı et ti zin
hım Gü zel gün gör me ye var
cân Ba na aş kın ci hâ nı
SON
iş ti bâ hım (SAZ) hım (SAZ) Aranğme...
et ti zin cân dâ n

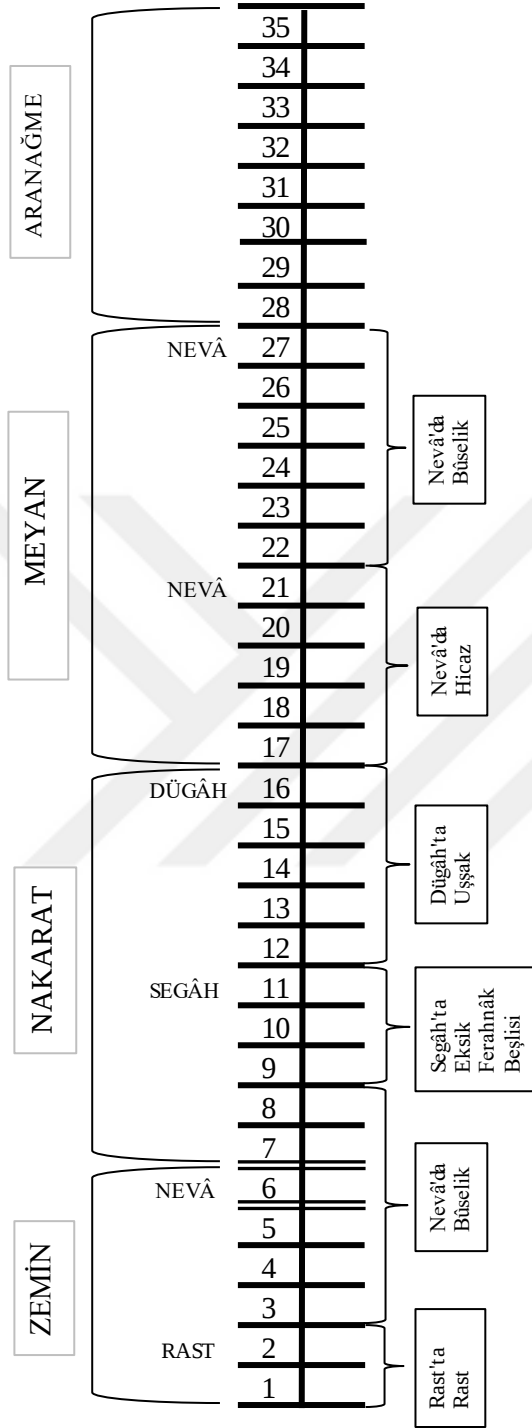
Esir-i zülfünüm ey yüzü mâhım
Gece doğmuş benim baht-ı siyâhım
Güzel gün görmeye var ıstıbâhım
Gece doğmuş benim baht-ı siyâhım

Firâkınla senin ey şems-i tâbân
Deminde görmedim bir rûz-i rahşân
Bana aşkın cihânı etti zindân
Gece doğmuş benim baht-ı siyâhım

Şekil 4.32

UŞŞAK ŞARKI
ESİRİ ZÜLFÜNÜM EY YÜZÜ MÂHİM

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Rast'ta Rast lı kalmıştır. 4 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat'ta ise 2 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. 3 ölçü Segâh'ta Eksik Ferahnâk Beşlisi ile kalmıştır. 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyanda ise Nevâ'da Hicazla başlayıp Nevâ'da Büselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.33

UŞŞAK ŞARKI
GÂH ÜMİDİ VUSLAT EYLER SİN

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Gâh ü mi di

vus lat ey ler (SAZ)

sin sin gö nül (SAZ)

Gâh de vâ mı
Sen de bil mez

fir kat is ter
sin ki ney ler

sin sin gö nül (SAZ)

2. sin sin gö nül
gö nül (SAZ) Gâh i ki sin

bir den öz ler

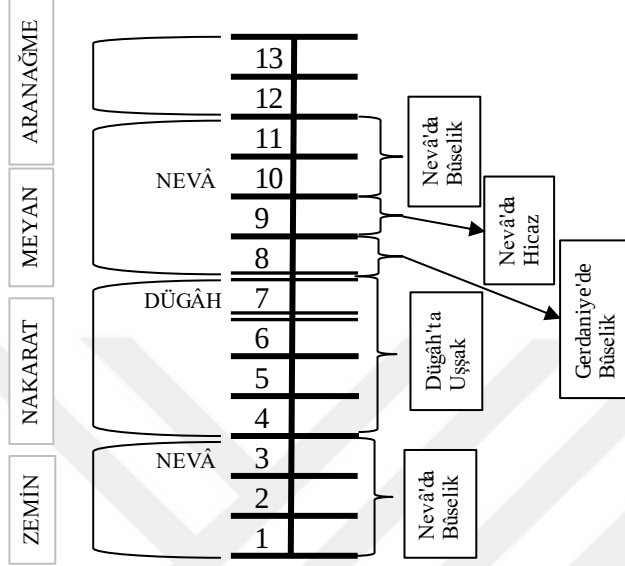
sin sin gö nül (SAZ)

Gâh ümidi vuslat eylersin gönül
Gâh devâmı firkat istersin gönül
Gâh ikisin birden özlarsin gönül
Sen de bilmezsin ki neylersin gönül

UŞŞAK ŞARKI
GÂH ÜMİDİ VUSLAT EYLERİN

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise 1 ölçü Gerdaniye'de Bûselik ile başlayıp Nevâ'da Bûselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.37

UŞŞAK ŞARKI
GÜLZÂRA NAZAR KILDIM

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Gül zâ ra na zâr kıl

dım (SAZ) vi râ

ne mi sâl ol muş (SAZ)

Sey râ nü sa fâ lar
Derd üs tü ne derd ol

hep maz bir hâ 3 dem şim

SON bu ha yâ ol muş (SAZ)
di ha zâ nın dır

13 Gül ler sa ra rıp sol

15 muş (SAZ) 3 bül bül

17 le ri lâ ol muş (SAZ)

19 Gam a le mi dir şim

21 di (SAZ) zevk em

23 ri mu hâl ol muş (SAZ)

25 Sab ret ge lir ol dem

27 ler kim eh

29 li di lâ nın dır (SAZ)

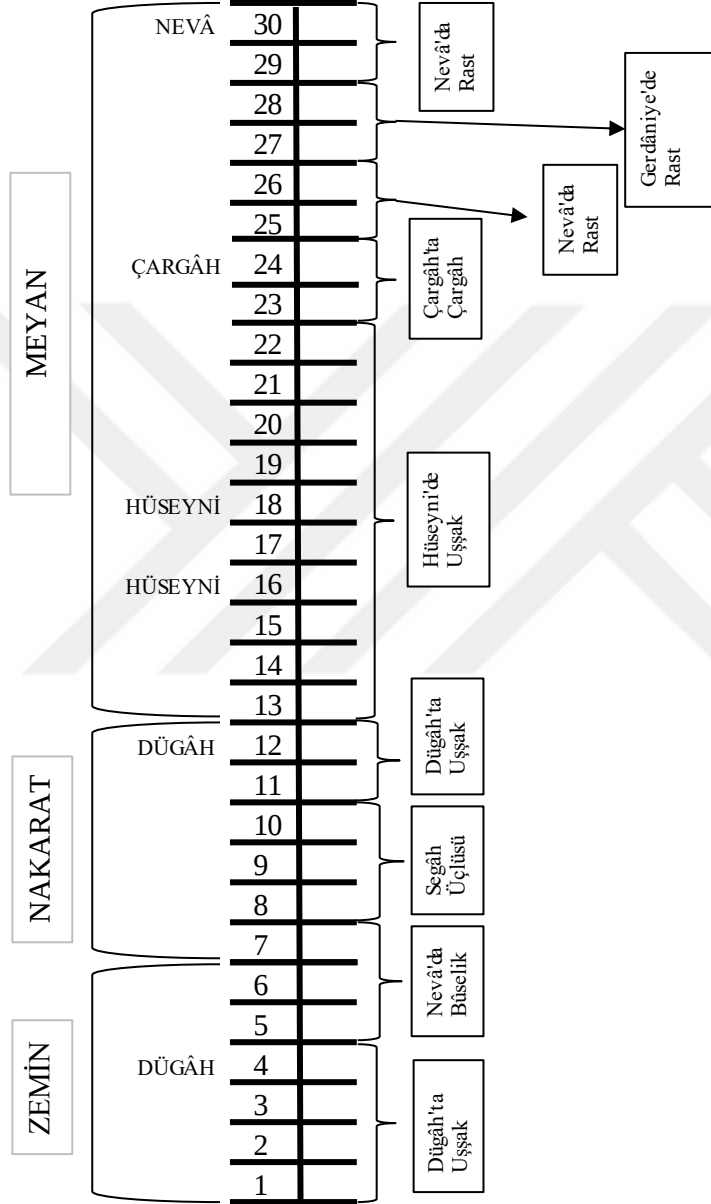
Gülzâra nazar kıldım, mîrâne misâl olmuş
Seyrân-ı safâ hep bir hâb-ü hayâl olmuş

Güller sararıp solmuş, bülbülleri lâ olmuş
Gam âlemidir şimdi, zevk emr-i muhâl olmuş

Sabret gelir ol demler kim ehl-i dilânındır
Derd üstüne derd olmaz, dem şimdi hazânındır

UŞŞAK ŞARKI
GÜLZÂRA NAZAR KILDIM

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 3 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Segâh Üçlüsü ile kaldıktan sonra 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise Hüseyinî'de Uşşak ile başlayıp Nevâ'da Rast ile bitirmiştir.

Şekil 4.41

UŞŞAK ŞARKI
HASTASIN ZANNIM VEFA MAHZUNUSUN

Çurcuna

Beste: Şevkî Bey

Has ta sin zan nım ve fa mah
1.
5 zu nu sun (SAZ)
2.
9 (SAZ) Söy le gön lüm
12 sen ki min mef tu
15 nu sun (SAZ) SON
18 (SAZ) der di aş kın şüp he siz
22 mec nu nu sun
1. 2.
26 (SAZ) (SAZ)

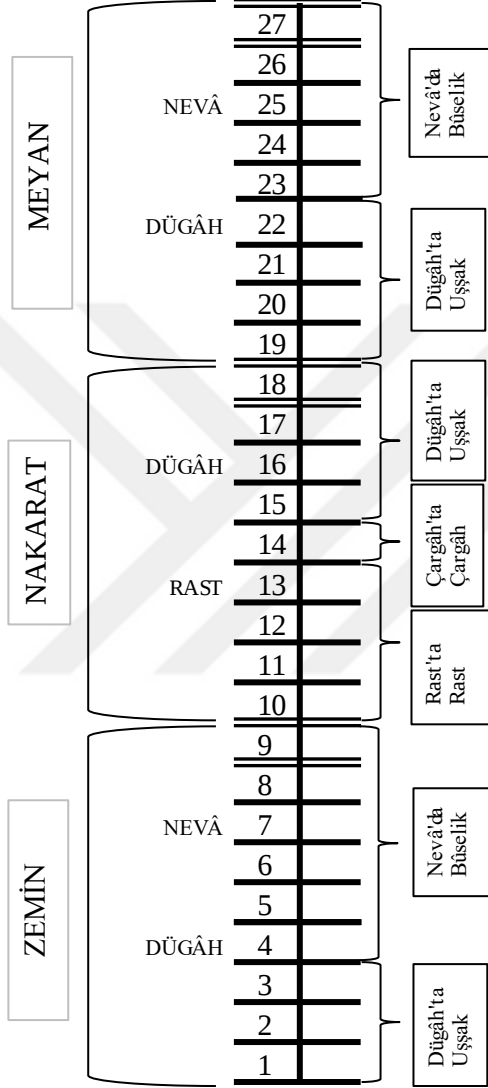
Hastasın zannım vefâ mahzûnusun
Söyle gön lüm sen kimin meftûnusun
Derd-i aşkın şüphesiz Mecnûnusun
Söyle gön lüm sen kimin meftûnusun

Şekil 4.43

UŞŞAK ŞARKI

HASTASIN ZANNIM VEFA MAHZUNUSUN

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 5 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 4 ölçü Rast'ta Rastlı kalmıştır. 1 ölçü Çargâh'ta Çargâhlı kalmıştır. Dügâh'ta Uşşakla bitirmiştir. Meyan'da ise 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Nevâ'da Bûselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.44

UŞŞAK ŞARKI
HEVÂ-YI AŞK ESER SERDE

Aksak

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Mahfî

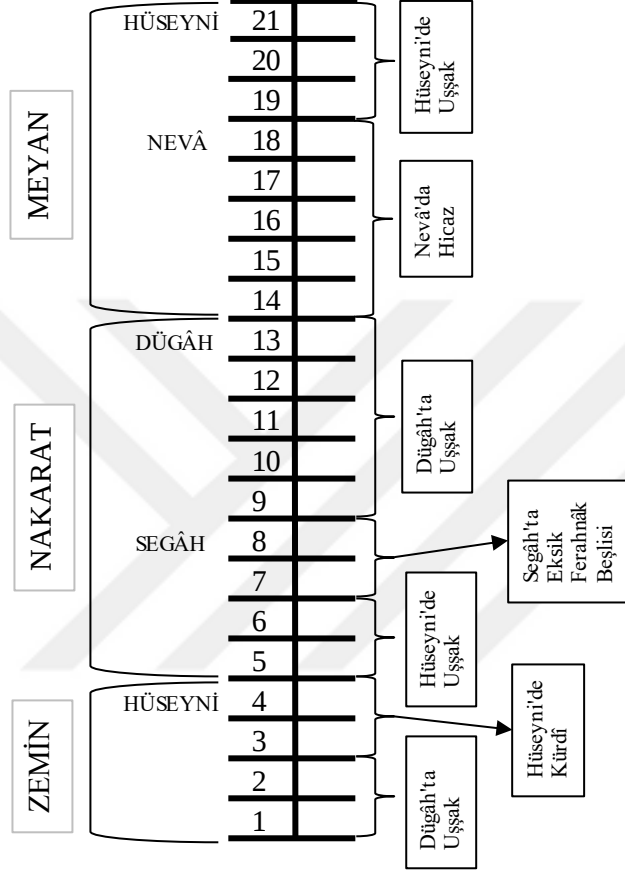
He vâ yı aşk e ser ser
de (SAZ) Ye tiş gel (SAZ) gel
E fen dim ner
bul de vâ der de (SAZ) Ye tiş
ner de ben ner de E fen SON
gel dim bul de vâ der de (SAZ) de
ner de ben ner de
Be ni terk terk et ti bu yer
de Be ni terk terk
et ti bu yer de (SAZ)

Hevâ-yı aşk eser serde
Yetiş gel bul devâ derde
Beni terk etti bu yerde
Efendim nerede ben nerede

Eder feryâdı efgende
Tahammül kalmadı bende
Hayatım gönlüm hep sende
Efendim nerede ben nerede

UŞŞAK ŞARKI
HEVÂ-YI AŞK ESER SERDE

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Hüseyinî'de Kürdîli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 2 ölçü Hüseyinî'de Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Segâh'ta Eksik Ferahnâk Beşlisi ile kalmıştır. 5 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise Nevâ'da Hicazla başlayıp Hüseyinî'de Uşşakla bitirmiştir.

Şekil 4.47

UŞŞAK ŞARKI
İKİ DEĞİL SEKİZ DEĞİL ÜÇ DEĞİL

Aksak

Beste: Şevkî Bey

İ ki de ğil a man se kiz de ğil üç de ğil (SAZ)

i ki de ğil a man se kiz de ğil üç de ğil (SAZ)

1.

7. Pis ta nı nın a man düğ me le ri düz de ğil

2.

10. düz de ğil

İki değil sekiz değil üç değil
Pistannın düğmeleri düz değil

*Bu şarkı, Etem Ruhi Üngör'ün "Güfteler Antolojisi" İkinci Cilt, sayfa 1232'de aşağıdaki gibi kayıtlıdır.

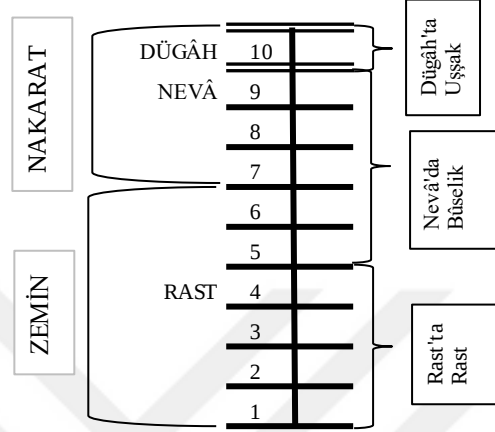
İki değil sekiz değil yüz değil
Setresinin düğmeleri düz değil
Seher Hanım gelin olmuş kız değil
Aman Seher Hanım sana kurban olayım
Seherciğim aman kucağında can vereyim

Beyoğlu'nun sokakları gazlıdır
Gazınolar pek donanmış sazlıdır
Seher Hanım çok gücenmez nazlıdır
Aman Seher Hanım sana kurban olayım
Seherciğim aman kucağında can vereyim

(Kaynak: Aksüt, 1983).
Şekil 4.49

UŞŞAK ŞARKI
İKİ DEĞİL SEKİZ DEĞİL ÜÇ DEĞİL

ŞEVKÎ BEY

Eşerin zemin bölümünde 4 ölçü Rast'ta Rast lı kalmıştır. Devamında 5 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. 1 ölçü Dügâh'ta Uşşak lı kalmıştır.

Şekil 4.50

UŞŞAK ŞARKI
İŞTİBÂH ETME GÖZÜM NÛRU BANA

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

İş ti bâh et me gö züm (SAZ)

nû ru ba na (SAZ)

Öm rü mü vak fey le miş dîm

ben ben ben sa na (SAZ)

ben sa na (SAZ) Cev ri ne lâ

yık i sem ey le

le ba na (SAZ) ben sa na %odaya

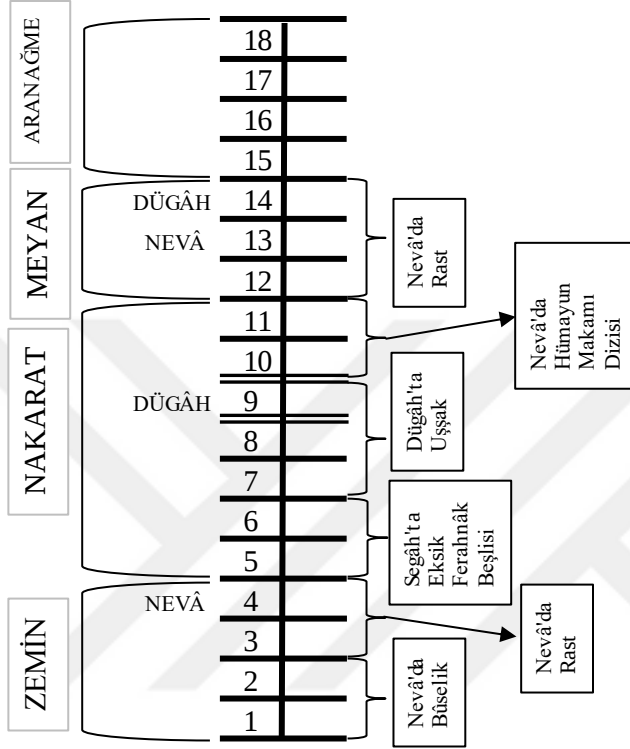
Aranağme...

İştibâh etme gözüm nûru bana
Ömrümü vakf eylemişdim ben sana
Cevrine lâyük isem söyle bana
Ömrümü vakf eylemişdim ben sana

(Kaynak: Üngör, 1981).
Şekil 4.52

UŞŞAK ŞARKI
İŞTİBÂH EİME GÖZÜM NÛRU BANA

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Rastlı kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 2 ölçü Segâh'ta Eksik Ferahnâk Beşlisi ile kalmıştır. 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Hümayun Makamı Dizisi ile kalmıştır. Meyan'da ise 3 ölçü Nevâ'da Rastlı kalmıştır.

Şekil 4.53

UŞŞAK ŞARKI
KUCAĞIMDA BÜYÜTÜRKEN NÂGÂH

Aksak

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Memduh Bey

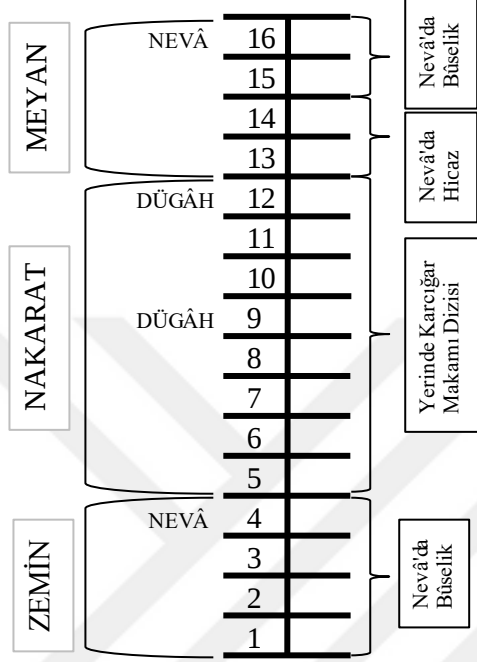
Ku ca ğım da bü yü tür ken nâ
gâh Dî de den ol du ni han
Derd i le taş ba sa yım
şî.. şîm di o mah
ba.. bağ ır ma âh
Dî de den ol du ni han
Derd i le taş ba sa yım
şî.. şîm di o mah Câ yi ni
ba.. bağ ır ma âh
kıl dı e cel hâ hi si yâh

Kucağımda büyütürken nâgâh
Dîdeden oldu nihân şimdi o mâh
Câyini kıldı ecel hâk-i siyâh
Derd ile taş basayım bağruma âh

Câme-i mâtemi giydım soldum
Kara bahtım ile hem-renk oldum
Cevr ü âzâr-ı feleklerle doldum
Derd ile taş basayım bağruma âh

UŞŞAK ŞARKI
KUCAĞIMDA BÜYÜTÜRKEN NÂĞÂH

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 4 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise Karcıgar Makamı Dizisi ile kalmıştır. Meyan'da ise 2 ölçü Nevâ'da Hicazla başlayıp Nevâ'da Büselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.56

UŞŞAK ŞARKI
MECNUN GİBİ BEN DAĞLAR GEZERKEN

Aksak

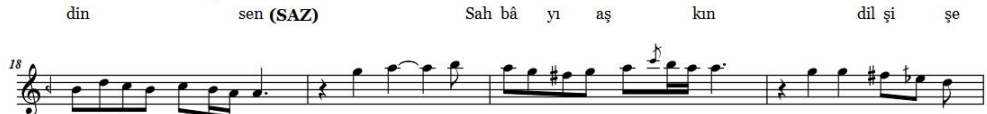
Beste: Şevkî Bey

1.

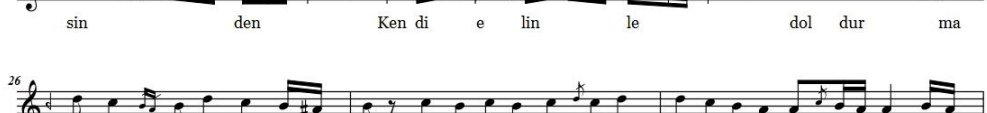
2.

11

14

18

22

26

29

31

33

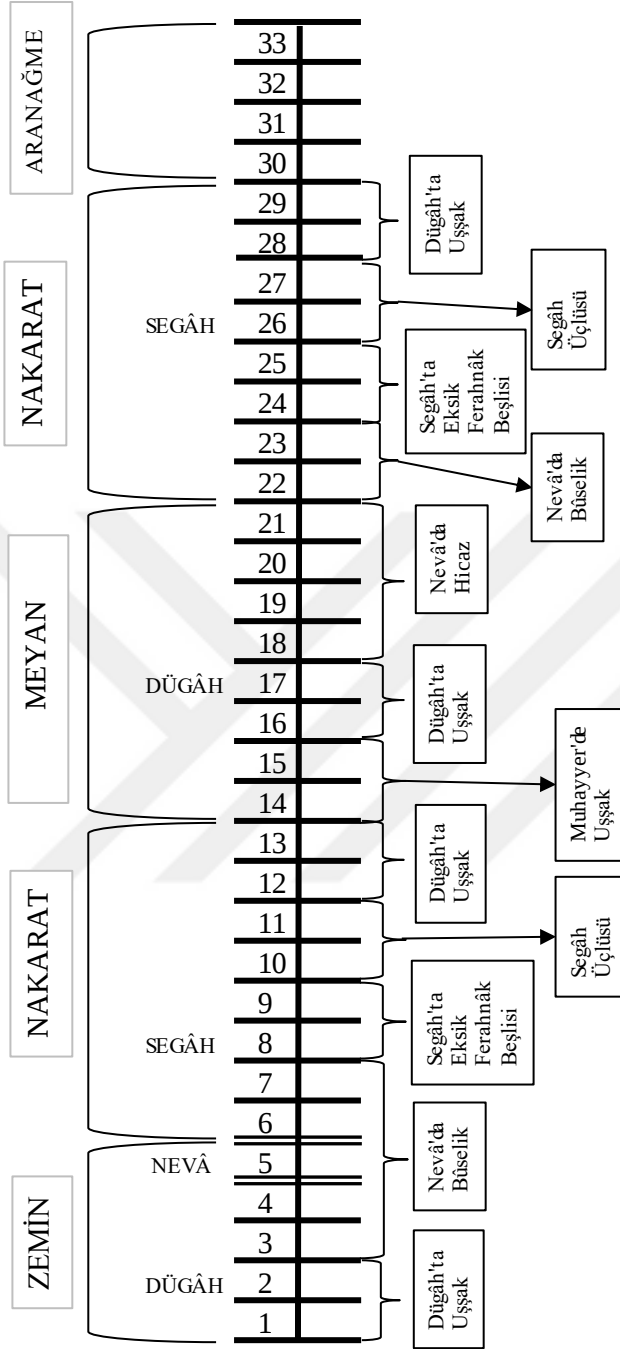
Mecnun gibi ben dağlar gezerken
Kühşârı aşkta leylâ idin sen
Sahbâyı aşkın dil şişesinden
Kendi elinle doldurmadın mı

Şekil 4.58

UŞŞAK ŞARKI

MECNUN GİBİ BEN DAĞLAR GEZERKEN

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı başlayıp Nevâ'da Büselikli bitirmiştir. Nakarat'ta ise 2 ölçü Segâh'ta Eksik Ferahnâk Beşlisi ile kalmıştır. 2 ölçü Segâh Üçlüsü yapıp Dügâh'ta Uşşakla bitirmiştir. Meyanda ise 2 ölçü Muhayyer'de Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 4 ölçü Nevâ'da Hicazlı kalmıştır.

Şekil 4.59

UŞŞAK ŞARKI
NE İÇİN GEÇMEZ ACEP

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Ne i çin geç mez a cep (SAZ)

bir gü nüm â zâ dı e lem (SAZ) Gam i le
A nın â gır ye i le (SAZ)
gü ş i ve fâ

1. geç ti ha ya tım ne de sem (SAZ)
sın da ye tiş tim bü yü düm

2. tım ne de sem (SAZ) Bı ra kır mı
tim bü yü düm

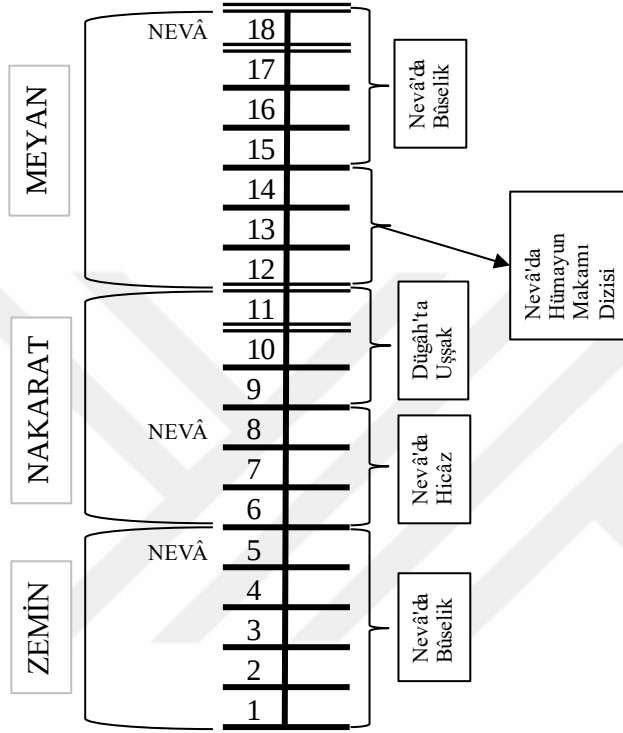
14 bu ya şım da be ni hiç (SAZ) mâ

1. de ri gam (SAZ) 2. de ri gam (SAZ)

Ne için geçmez acep bir günüm âzâd-ı elem
Gam ile gır ye ile geçti hayâtım ne desem
Bırakır mı bu yaşında beni hiç mâder-i gam
Anım âgûş-i vefâsında yetiştim büyüdüm

UŞŞAK ŞARKI
NE İÇİN GEÇMEZ ACEP

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 5 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Nevâ'da Hicazlı kalmıştır. 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyan'da ise 2 ölçü Nevâ'da Hümâyun Makamı dizisi ile başlayıp Nevâ'da Bûselikli bitmiştir.

Şekil 4.62

UŞŞAK ŞARKI
ÖLSE DE AŞIK ONULMAZ YÂRESİ

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Öl se de a şık o nul maz

yâ pâ yâ pâ

yâ pâ re si re si

Aş kın öl mek

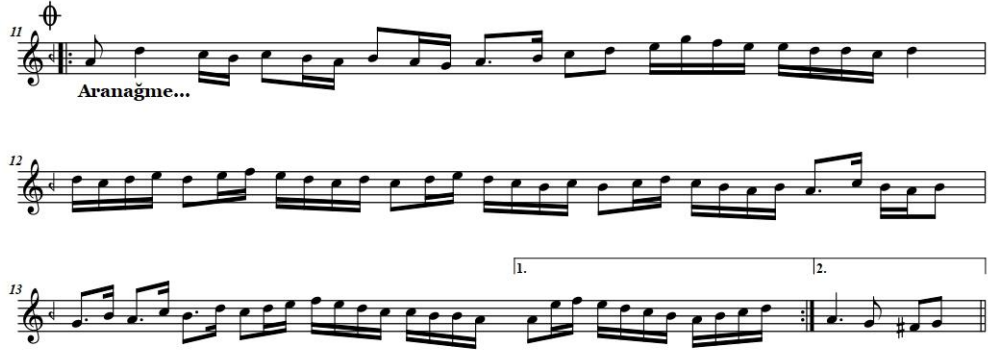
ten de güç tür

çâ çâ

çâ re si

Et me dik çe

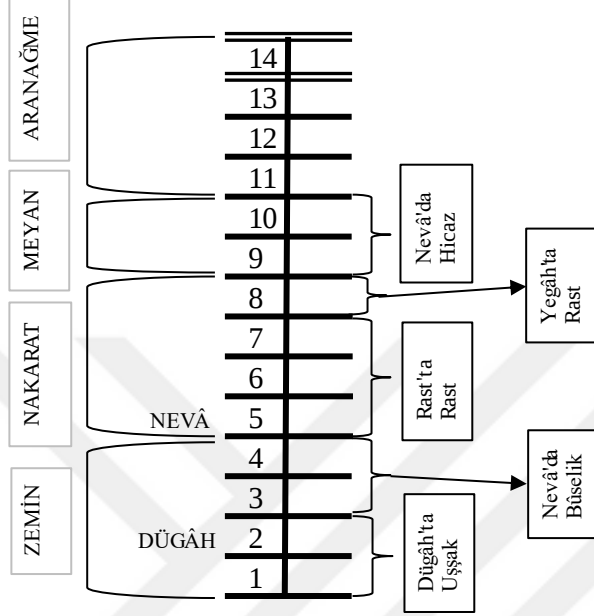
mer ha met meh

Ölse de âşık onulmaz yâresi
Aşkın ölmekten de güçtür çâresi
Etmedikçe merhamet meh-pâresi
Aşkın ölmekten de güçtür çâresi

UŞŞAK ŞARKI
ÖLSE DE ÂŞIK ONULMAZ YÂRESİ

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Rast'ta Rastlı kalmıştır. 1 ölçü Yegâh'ta Rast ile kalmıştır. Meyanda ise 2 ölçü Nevâ'da Hicaz ile başlayıp 2 ölçü Nevâ'da Bûselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.66

UŞŞAK ŞARKI
PERDE ÇEKTİN AH A KÂFİR

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Per de çek tin ah a kâ fir

mat la i a mâ li me
sen gi bi bir zâ li me

Bâ is ol dun mah vi me ik

bâ lü is tik bâ li me

Bâ is ol dun mah vi me ik

bâ lü is tik bâ li me

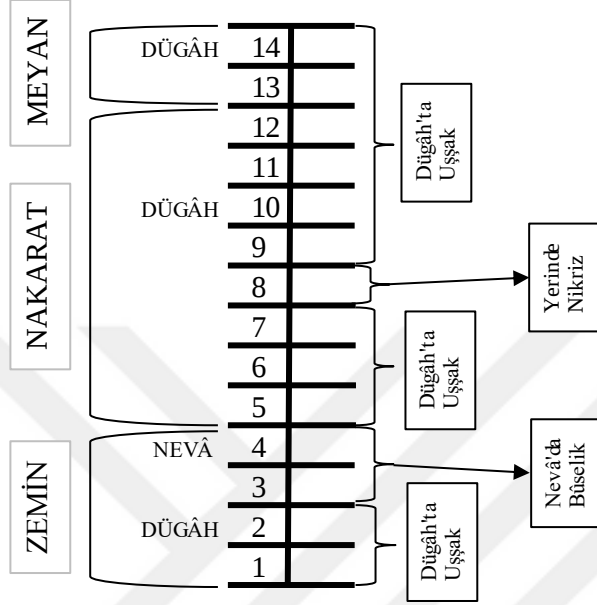
İn ki sar et sem de çok mu

Perde çektin âh a kâfir matla-ı âmâlime
Bâis oldun mahvime ikbâl-ü istikbâlime
İnkisâr etsem de çok mu sen gibi bir zâlîme

Ülfet-i ihvân-ü akrandan beni dûr eyledin
Gülsitân-ı zevk-i alemden de mehcûr eyledin
Bu sözü söyletmeye Hamdî'yi mecbûr eyledin

UŞŞAK ŞARKI
PERDE ÇEKTİN AH A KÂFİR

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 1 ölçü Yerinde Nikriz ile kalmıştır. 4 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. Meyanda ise 2 ölçü Dügâh'ta Uşşak ile başlayıp 2 ölçü Nevâ'da Büselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.69

UŞŞAK ŞARKI
TE'LİF EDEBİLSEM FELEĞİ

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Te' lif e de bil sem fe le ği (SAZ)

Âh âh âh e me lim

le (SAZ) Dün ya yı fe dâ
Hem bez mi vi sâl

ey le ri dim (SAZ) mâ ha
ol sam e ğer ol

ma ha sâ lim le (SAZ) ben uğ
ol gü ze lim le

ra şı rım bel ki o dem (SAZ) de

e ce lim le (SAZ)

nak dî ne i câ mî ve ri rim (SAZ)

22 ke ken di e lim

24 le (SAZ) Kodaya

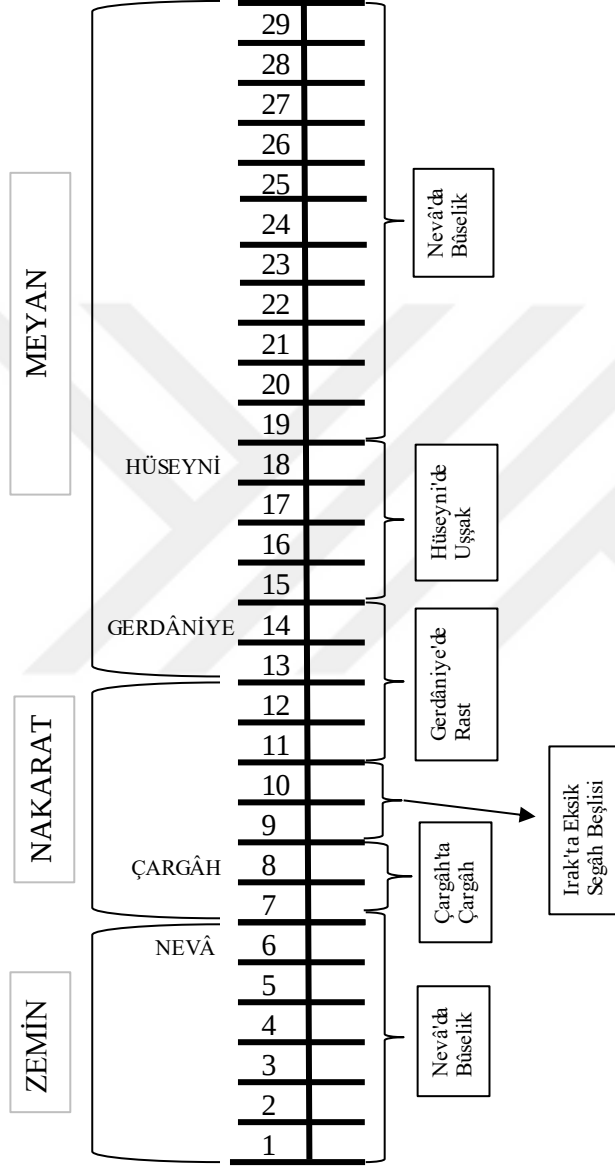
26 Aranağme...

28

Te'lif edebilsem feleği âh emelimle
 Dünyâyı fedâ eder idim mâhas âlimle
 Ben uğraşırım belki o demde ecelimle
 Nakdine-i cân-ı veririm kendi elimle
 Hem bezm-i visâl olsam eğer ol güzelimle

UŞŞAK ŞARKI
TE'LİF EDEBİLSEM FELEĞİ

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 6 ölçü Nevâ'da Bûselikli kalmıştır. Nakarat bölümünde ise 2 ölçü Çargâh'ta Çargâhlı kalmıştır. 2 ölçü Irak'ta Eksik Segâh Beşlisi ile kalmıştır. Meyan'da ise 2 ölçü Gerdaniye'de Rast ile kalmıştır. Nevâ'da Bûselik ile bitirmiştir.

Şekil 4.73

UŞŞAK ŞARKI
YÂD İLE GEÇMİŞ ZAMANI AĞLARIM

Curcuna

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Recâizâde Mahmud Ekrem

Yâd i le geç miş za ma nı ağ la rım

(SAZ) ağ la rım (SAZ)

1. 2. (SAZ) Giz li dir der dim ni ha nı

12. ağ la rım (SAZ) ağ la rım

1. 2. (SAZ) (SAZ) Sak la yıp eş ki re vâ

19. nım ağ la rım (SAZ) ağ la rım

1. 2. (SAZ) (SAZ) (SAZ) Kodaya

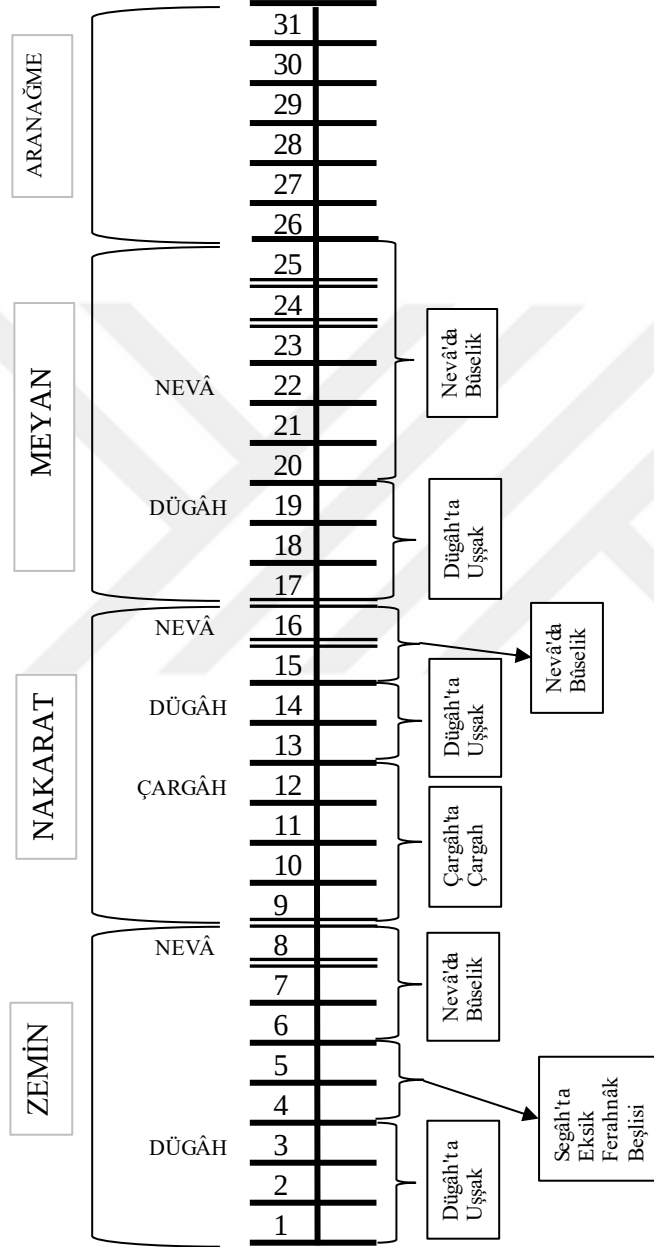
26. Aranağme...

29.

Yâd ile geçmiş zamanı ağlarım
Gizlidir derdim nihamı ağlarım
Saklayıp eşk-i revânım ağlarım
Gizlidir derdim nihamı ağlarım

UŞŞAK ŞARKI
YÂD İLE GEÇMİŞ ZAMANI AĞLARIM

ŞEVKÎ BEY

Eserin zemin bölümünde 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Segâh'ta Eksik Ferahnâk Beşlisi ile kalmıştır. 3 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Nakarat'ta ise 4 ölçü Çargâh'ta Çargâhlı kalmıştır. 2 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı kalmıştır. 2 ölçü Nevâ'da Büselikli kalmıştır. Meyanda ise 3 ölçü Dügâh'ta Uşşaklı başlayıp Nevâ'da Büselikli bitirmiştir.

Şekil 4.76

UŞŞAK ŞARKI
ZEYBEKLERLE GEZER DAĞLAR BAŞINDA

Aksak

Beste: Şevki Bey
Güfte: Ahmet Reşat Paşa

Zey bek ler le ge zer ge zer dağ lar dağ lar

ba şın da (SAZ) da (SAZ) Ef fe ci ğim e fe ci ğim

genç tir genç tir on üç on dört ya şın

da (SAZ) da (SAZ) Bu gü zel lik bu gü zel lik

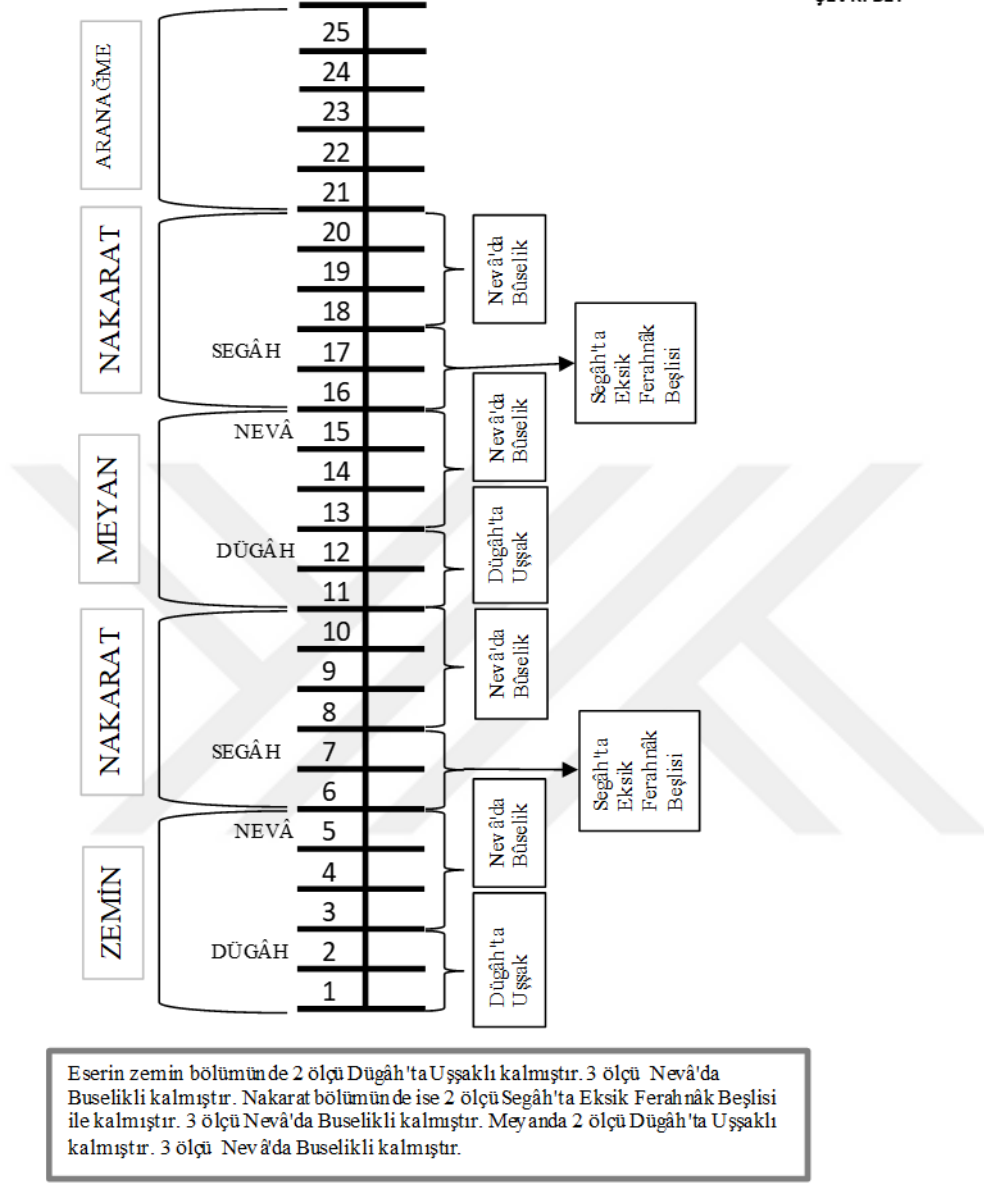
ol maz ol maz el mas el mas ta şın

da (SAZ) da (SAZ) Aranağme...

Zeybeklerle gezer, dağlar başında
Efeciğim gençtir on üç on dört yaşında
Bu güzellik olmaz elmas taşında
Efeciğim gençtir on üç on dört yaşında

UŞŞAK ŞARKI
ZEY BEKLERLE GEZER DAĞLAR BAŞINDA

ŞEVKÎ BEY

Şekil 4.79

4.3. Nota Üzerinde Eserlerin Form Şemaları ve Form Analizleri

UŞŞAK ŞARKI
ARZU EDİYOR VUSLAT-I CAN

Aksak Beste: Şevki Bey

Ar zu e di yor vus la tı
can bah bah
bah şı mı ca nım (SAZ) Kur ban
o la yım göz le ri ne
rû rû rû hi re vâ
nım (SAZ) Gel et me di riğ
has re ti le bi
bi bit ti tû vâ nım

Arzu ediyor vuslat-i cân-bahşımı cânım
Kurbân olayım gözlerine rûh-i revânım
Gel etme diriğ hasret ile bitti tûvânım
Kurbân olayım gözlerine rûh-i revânım

Şekil 4.3

Tablo 1.1

UŞŞAK ŞARKI ARZU EDİYOR VUSLAT-I CÂN ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_8^{1m} + B_8^{2m} + C_8^{3m} + B_8^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4^{1m} + b_4^{1m})$ B $(c_4^{2m} + d_4^{2m})$ C $(e_4^{3m} + f_4^{3m})$ B $(c_4^{4m} + d_4^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
AŞK OLSUN O RİNDÂNE Kİ

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa
Aşk ol sun o rin dâ ne ki gön

b
lün lün de e mel yok

% Bc
Dil ber de ve fâ ben de da hî
Bak tım bu ge ce mec li sı uş

d 3
sab ra me câl
şâk şâ ka me nend

1. 2. Ce
yok yok Ey dil

15
bu ka dar şek ve i hic

17 b
hic râ ne ma hâl

19 %
yok

Aşk olsun o rindâne ki gönlünde emel yok
Dilberde vefâ bende dâhî sabra mecâl yok
Ey dil bu kadar şekve-i hicrâne mahâl yok
Baktım bu gece meclis-i uşşâka menend yok

Şekil 4.6

Tablo 1.2

UŞŞAK ŞARKI AŞK OLSUN O RİNDÂNE Kİ GÖNLÜNDE EMEL YOK ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_6^{1m} + B_6^{2m} + C_6^{3m} + B_6^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_3 + b_3)^{1m}$ B $(c_3 + d_3)^{2m}$ C $(e_3 + b_3)^{3m}$ B $(c_3 + d_3)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
BAKMADIN VAKTİYLE İSTİKBÂLINE

Aksak

Beste: Şevki Bey

Aa **b** **c** **%Bd** **e** **d'** **f** **Cg** **h** **1** **%**

Of of of (SAZ) Bak ma dın vak
tiy le is tik bâ li ne of
of of (SAZ) Ağ la ey dil
ağ la şım di hâ li ne of of
of (SAZ) Ağ la ey dil ağ la şım di
hâ li ne of of
of (SAZ) Uy du mu san dın ka der â
mâ li ne of of of
of (SAZ) uy du mu san dın ka der â mâ li ne

Bakmadın vaktiyle istikbâline
Ağla ey dil ağla şimdi hâline
Uydu mu sandın kader âmâline
Ağla ey dil ağla şimdi hâline

Şekil 4.9

Tablo 1.3

UŞŞAK ŞARKI BAKMADIN VAKTİYLE İSTİKBÂLİNE ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_9^{1m} + B_{12}^{2m} + C_9^{3m} + B_{12}^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_3 + b_3 + c_3)^{1m}$ B $(d_3 + e_3 + d'_3 + f_3)^{2m}$ C $(g_3 + h_2 + i_3)^{3m}$ B $(d_3 + e_3 + d'_3 + f_3)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
BEN AĞLARIM SAZ AĞLAR

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Ben ağ la rım saz ağ lar a man a
Kar şı ki dağ bi zim dir a man a

Bb

man Ben ağ la rım saz ağ lar (SAZ)
man Kar şı ki dağ bi zim dir

Bb

Kar şı da gül naz ağ lar hay din di naz ağ
1. Ka ra sal kım 2. ü züm dür hay din di ü züm

Aa

lar lar (SAZ) Se ni a hr
dür dür Se ni a hr

Bb

ka ça rım a man a man Se ni a hr
ka ça rım a man a man Se ni a hr

Bb

ka ça rım (SAZ) Mi sa fir a
ka ça rım 1. Bek le kıs met 2.

lr dağ lar hay din di şu dağ lar lar
bi zim dir hay din di bi zim dir

Aranagme...

Ben ağlarım saz ağlar
Karşıda gülnaz ağlar
Seni alır kaçarım
Misafir alır dağlar
Haydindi şu dağlar

Karşiki dağ bizimdir
Kara salkım üzümüdür
Seni alır kaçarım
Bekle kısmet bizimdir
Haydindi bizimdir

Şekil 4.12

Tablo 1.4

UŞŞAK ŞARKI BEN AĞLARIM SAZ AĞLAR ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_3^{2m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4)^{1m}$ B $(b_3^{2m} + b_3^{2m})$ C $(a_4)^{3m}$ B $(b_3^{4-5m} + b_3^{4-5m})$

UŞŞAK ŞARKI
BİLMEM KİME ŞEKVÂ EDEYİM

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Bil mem ki me şek vâ e de yim der di de rû

Bb

num (SAZ) Ta rif e de mem

Cc

hâ li cû nû num Gam â le mi ne

Bb

Bil lâ hi se nin aş kn i le

Dd

zâ zâ rû ze bû num Öl dūr ki

e

be ni kur tu la sın se

sen sen de si tem den

34 **Ef**
Tah li si gi ri bân e de yim

37 **b**
ben de e lem den (SAZ) Tah li

40
si gi ri bân e de yim

42
ben de e lem den

44
Aranâğme...

46

Bilmem kime şekvâ edeyim derd-i derûnum
Târif edemem kimseye bu hâl-i cunûnum
Gam Alemine attı beni tâli-i dînum
Billâhi senin aşkın ile zâr ü zebûnum
Öldür ki beni kurtulasın sen de sitemden
Tahlis-i giribân edeyim ben de elemnden

Şekil 4.16

Tablo 1.5

UŞŞAK ŞARKI BİLMEM KİME ŞEKVÂ EDEYİM ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BiÇİM	$A_5^{1m} + B_5^{2m} + C_5^{3m} + B_5^{4m} + D_{13}^{5m} + (E_5^{6m} + B_5^{6m})$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_5)^{1m}$ B $(b_5)^{2m}$ C $(c_5)^{3m}$ B $(b_5)^{4m}$ $(5/8)$ D $(d_6 + e_7)^{5m}$ $(9/8)$ E $(f_5 + b_5)^{6m}$

UŞŞAK ŞARKI
BİZÂR EDİYOR ÂLEMİ BU HÂL-İ TEBÂHİM

Curcuna

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Sabih Şevket Bey

Aa

Bî zâr e di yor â le mi bu hâ li te bâ

1. 2. **%Bb**

hım (SAZ) hım (SAZ) Bil sen
Din ler

8 ne ler et mek te ba na bah tı si yâ
mi a cep baş ka sı bu nâ le vü â

11 **C**

hım Bil sen ne ler et
hım

14 SON

mek te ba na bah tı si yâ hım (SAZ)

17 **Cd**

Ol maz san e ğer sen de be nim

1. 2. **%**

20 câ yi pe nâ hım (SAZ) hım (SAZ)

Bîzâr ediyor âlemi bu hâl-i tebâhım
Bilsen neler etmekte bana baht-ı siyâhım
Olmazsan eğer sen de benim câ-y-i penâhım
Dinler mi acep başkası bu nâle vü âhım

Yansın mı gönül bu elem ü derd ile nâre
İster misin açsın dil-i bîçârede yâre
Bulmazsan eğer sen de benim derdime çâre
Dinler mi acep başkası bu nâle vü âhım

Şekil 4.19

Tablo 1.6

UŞŞAK ŞARKI BÎZÂR EDİYOR ÂLEMÎ BU HÂL-İ TEBÂHİM ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_5^{1m} + B_{10}^{2m} + C_5^{3m} + B_{10}^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_5^{1m} + a_5^{1m})$ B $(b_5^{2m} + c_4^{2m})$ C $(d_5^{3m} + d_5^{3m})$ B $(b_5^{4m} + c_5^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
CÂNIM GİBİ SEVDİKÇE SENİ GÖNLÜM EY ÂFET

Aksak

Beste: Şevki Bey
Güfte: Mehmet Sâdi Bey

Câ nim gi bi sev dik çe se ni
gön gön lüm ey â
fet (SAZ) Gös ter sağ
Sen sağ
me din as la ba na bir
o la sın sev di ce ğim
rû yî mu hab bet (SAZ)
2. ben de se lâ met
bet (SAZ) Bun ca e me ğim
mah vî he bâ ol ol du ni hâ
odaya
yer (SAZ) met (SAZ)
Aranagme...

Cânım gibi sevdikçe seni gönülüm ey âfet
Göstermedin asla bana bir rûy-i muhabbet
Bunca emeğim mahv ü hebâ oldu nihâyet
Sen sağ olasın sevdiceğim ben de selâmet

Şekil 4.22

Tablo 1.7

UŞŞAK ŞARKI CÂNIM GİBİ SEVDİKÇE SENİ GÖNLÜM EY ÂFET ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_6^{1m} + B_5^{2m} + C_6^{3m} + B_5^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_3 + b_3)^{1m}$ B $(c_5^{2m} + c_5^{2m})$ C $(d_3 + b'_3)^{3m}$ B $(c_5^{4m} + c_5^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
DAĞLAR DAYANMAZ ENÎNİNE

Aksak

Beste: Şevki Bey

Aa
Dağ lar da yan maz e nî ni

b
ne Di li mah zû nu

1. 2. **%Bc**
mun mun Bu lun ma dı git

d
di de va sı der

1. **Ce**
der di de rû nu mun

2. **SON**
mun E si ri ol dum

f
mih ne ti tâ

%
lî i dû nu mun (SAZ)

Dağlar dayanmaz enînine dil-i malhûnumun
Bulunmadı gitti devâsı derd-i derûnumun
Esirî oldum mihnet-i ta'li-i dûnumun
Bulunmadı gitti devâsı derd-i derûnumun

Şekil 4.25

Tablo 1.8

UŞŞAK ŞARKI DAĞLAR DAYANMAZ ENÎNİNE ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BiÇİM	$A_7^{1m} + B_7^{2m} + C_7^{3m} + B_7^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4 + b_3)^{1m}$ B $(c_3 + d_4)^{2m}$ C $(e_4 + f_3)^{3m}$ B $(c_3 + d_4)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
DÛÇÂR-I HİCR-İ YÂR OLALI

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Dû çâ rı hic ri yâr o la lı dî

dem ağ lı yor (SAZ) (SAZ) Dî dem

le müş te rek dî lî gam dî dem ağ lı

yor (SAZ) yor (SAZ) Bu hâ le hem de

meh veş nâ dî dem ağ lı

yor (SAZ) yor (SAZ) (SAZ) Kodaya

Aranagme...

Dûçâr-ı hicr-i yâr olalı dîdem ağlıyor
Dîdemle müsterek dîli gam dîdem ağlıyor
Bu hâle hemde mehveş nâdîdem ağlıyor
Dîdemle müsterek dîl-i gam dîdem ağlıyor

Şekil 4.28

Tablo 1.9

UŞŞAK ŞARKI DÛÇÂR-I HİCR-İ YÂR OLALI ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BiÇİM	$A_6^{1m} + B_6^{2m} + C_6^{3m} + B_6^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_3 + b_3)^{1m}$ B $(c_3 + d_3)^{2m}$ C $(e_3 + b_3)^{3m}$ B $(c_3 + d_3)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
EBRÛLERİNİN HANÇERİ

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Ah eb rû le ri nin han çe ri bu

Bb

sî ne mi ey mâh tas vîr
rah mi ci ğer gâh bu yâ

e di yor yâ re le ri ney le me li
re le ri ney le ne va ey le me li

C

ah tas vîr e di yor
dir ça re ne i se

yâ re le rin ney le me li ah
pus si le bin mi de me li ah

Cd

Tîr at ma da dır gam ze le rin

De

â şı ka her gâh iş ler

%

e se ri aş kın i le

Ebrûlerinin hançeri bu sînemi ey mâh
Tasvîr ediyor yâreleri neylemeli ah
Tîr atmadadır gamzelerin âşık her gâh
İşler eseri aşkın ile rahm-i ciğergâh

Şekil 4.31

Tablo 1.10

UŞŞAK ŞARKI EBRÛLERİNİN HANÇERİ BU SÎNEMİ EY MÂH ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BiÇİM	$A_5^{1m} + B_{10}^{2m} + C_5^{3m} + D_5^{4m} + B_{10}^{5-6m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_5)^{1m}$ B $(b_5 + c_5)^{2m}$ C $(d_5)^{3m}$ D $(e_5)^{4m}$ B $(b_5 + c_5)^{5-6m}$

UŞŞAK ŞARKI
ESİRİ ZÜLFÜNÜM EY YÜZÜ MÂHİM

Curcuna

Beste: Şevki Bey
Güfte: Bahriyeli Vâsıf Bey

Aa

E si ri zül fû nüm ey ey yü zü mâ
Fî ra kın la se nin ey şem si tâ

Bb

hım (SAZ) hım (SAZ) Ge ce doğ muş be nim
bân bân De min de gör me dim

C

bah tı sı yâ hım Ge ce doğ
bir rû zi rah şân De min de

Cd

muş be nim bah tı sı yâ hım (SAZ)
gör me dim bir rû zi rah şân

Gü zel gün gör me ye var iş ti bâ
Ba na aş kın ci hâ nı et ti zin

e

hım Gü zel gün gör me ye var
dân Ba na aş kın ci hâ nı

Kodaya **SON**

iş ti bâ hım (SAZ) hım (SAZ) Aranâğme...
et ti zin dâ nı

33

Esir-i zülfünüm ey yüzü mâhım
Gece doğmuş benim baht-ı siyâhım
Güzel gün görmeye var iştibâhım
Gece doğmuş benim baht-ı siyâhım

Firâkınla senin ey şems-i tâbân
Deminde görmedim bir rûz-i rahşân
Bana aşkın cihâm etti zindân
Gece doğmuş benim baht-ı siyâhım

Şekil 4.34

Tablo 1.11

UŞŞAK ŞARKI ESİRİ ZÜLFÜNÜM EY YÜZÜ MÂHİM ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_5^{1m} + B_{10}^{2m} + C_{10}^{3m} + B_{10}^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Curcuna
YAPI	A $(a_5^{1m} + a_5^{1m})$ B $(b_5^{2m} + c_5^{2m})$ C $(d_5^{3m} + e_5^{3m})$ B $(b_5^{4m} + c_5^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
GÂH ÜMİDİ VUSLAT EYLER SİN

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Gâh ü mi di

vus lat ey ler (SAZ)

sin sin gö nül (SAZ)

Bb

Gâh de vâ mı
Sen de bil mez

fir kat is ter
sin ki ney ler

sin sin gö nül (SAZ)
sin sin gö nül

gö nül (SAZ) Gâh i ki sin

bir den öz ler

sin sin gö nül (SAZ)

Şekil 4.38

Gâh ümidi vuslat eylersin gönül
Gâh devâmı fırkat istersin gönül
Gâh ikisin birden özlersin gönül
Sen de bilmezsın ki neylersin gönül

Tablo 1.12

UŞŞAK ŞARKI GÂH ÜMİDİ BUSLAT EYLERİN ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_3^{1m} + B_3^{2m} + C_3^{3m} + B_3^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Ağır Aksak
YAPI	A $(a_3)^{1m}$ B $(b_3^{2m} + b_3^{2m})$ C $(c_3)^{3m}$ B $(b_3^{4m} + b_3^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
GÜLZÂRA NAZAR KILDIM

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Gül zâ ra na zâr kıl

3 dım (SAZ) vi râ

5 ne mi sâl ol muş (SAZ)

Bb

Sey râ nü sa fâ lar
Derd üs tü ne derd ol

9 hep maz bir hâ
maz dem şim

11 SON
bu ha yâ ol muş (SAZ)
di ha zâ nın dır

Cc

13 Gül ler sa ra rıp sol

15 muş (SAZ) bül bül

Şekil 4.42

Gâh ümidi vuslat eylersin gönül
Gâh devâmı fırkat istersin gönül
Gâh ikisin birden özlarsin gönül
Sen de bilmezsın ki neylersin gönül

Tablo 1.13

UŞŞAK ŞARKI GÜLZÂRA NAZAR KILDIM ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_6^{1m} + B_6^{2m} + C_6^{3m} + D_6^{4m} + E_6^{6m} + B_6^{6m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_6)^{1m}$ B $(b_6)^{2m}$ C $(c_6)^{3m}$ D $(d_6)^{4m}$ E $(e_6)^{5m}$ B $(b_6)^{6m}$

UŞŞAK ŞARKI
HASTASIN ZANNIM VEFA MAHZUNUSUN

Curcuna

Beste: Şevkî Bey

Aa
Has ta sin zan nim ve fa mah

b
zu nu sun (SAZ)

%Bc
(SAZ) Söy le gön lüm

d
sen ki min mef tu

SON
nu sun (SAZ)

Ce
(SAZ) Der di aş kın şüp he siz

b
mec nu nu sun

%
(SAZ) (SAZ)

Hastasin zannım vefâ mahzûnusun
Söyle gönlüm sen kimin meftûnusun
Derd-i aşkın şüphesiz Mecnûnusun
Söyle gönlüm sen kimin meftûnusun

Şekil 4.45

Tablo 1.14

UŞŞAK ŞARKI HASTASIN ZANNIM VEFÂ MAHZUNUSUN ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_8^{1m} + B_8^{2m} + C_8^{3m} + B_8^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Curcuna
YAPI	A $(a_4 + b_4)^{1m}$ B $(c_4 + d_4)^{2m}$ C $(e_4 + b_4)^{3m}$ B $(c_4 + d_4)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
HEVÂ-YI AŞK ESER SERDE

Aksak

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Mahfî

Aa

He vâ yı aşk e ser ser

%Bb

de (SAZ) Ye tiş gel (SAZ) gel
E fen dim ner

C

bul de vâ der de (SAZ) Ye tiş
ner de ben ner de E fen SON

Cd

gel bul de vâ der de (SAZ) de
dim ner de ben ner de

Be ni terk terk et ti bu yer

e

de Be ni terk terk

%

et ti bu yer de (SAZ)

Hevâ-yı aşk eser serde
Yetiş gel bul devâ derde
Beni terk etti bu yerde
Efendim nerede ben nerede

Eder feryâdı efgende
Tahammül kalmadı bende
Hayatım gönlüm hep sende
Efendim nerede ben nerede

Şekil 4.48

Tablo 1.15

UŞŞAK ŞARKI HEVÂ-YI AŞK ESER SERDE ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_8^{2m} + C_8^{3m} + B_8^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4)^{1m}$ B $(b_4^{2m} + c_4^{2m})$ C $(d_4^{3m} + e_4^{3m})$ B $(b_4^{4m} + c_4^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
İKİ DEĞİL SEKİZ DEĞİL ÜÇ DEĞİL

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

İ ki de ğil a man se kız de ğil üç de ğil (SAZ)

a

i ki de ğil a man se kız de ğil üç de ğil (SAZ)

Bb

1. Pis ta nı nın a man düğ me le ri düz de ğil

2. düz de ğil

İki değil sekiz değil üç değil
Pistanın düğmeleri düz değil

*Bu şarkı, Etem Ruhi Üngör'ün "Güfteler Antolojisi" İkinci Cilt, sayfa 1232'de aşağıdaki gibi kayıtlıdır.

İki değil sekiz değil yüz değil
Setresinin düğmeleri düz değil
Seher Hanım gelin olmuş kız değil
Aman Seher Hanım sana kurban olayım
Seherciğim aman kucağında can vereyim

Beyoğlu'nun sokakları gazlıdır
Gazinolar pek donanmış sazlıdır
Seher Hanım çok gücenmez nazlıdır
Aman Seher Hanım sana kurban olayım
Seherciğim aman kucağında can vereyim

Şekil 4.51

Tablo 1.16

UŞŞAK ŞARKI İKİ DEĞİL SEKİZ DEĞİL ÜÇ DEĞİL ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_6^{1m} + B_3^{2m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_3^{1m} + a_3^{1m})$ B $(b_3^{2m} + b_3^{2m})$

UŞŞAK ŞARKI
İŞTİBÂH ETME GÖZÜM NÛRU BANA

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

İş ti bâh et me gö züm (SAZ)

b

nû nû ru ba na (SAZ)

Bc

Öm rü mü vak fey le miş dım

d

ben ben ben sa na (SAZ)

Ce

ben sa na (SAZ) Cev ri ne lâ

f

yık i sem ey le

%odaya

le ba na (SAZ) ben sa na

Aranagme...

18

İştibâh etme gözüm nûru bana
Ömrümü vakf eylemişdim ben sana
Cevrine lââyık isem söyle bana
Ömrümü vakf eylemişdim ben sana

Şekil 4.54

Tablo 1.17

UŞŞAK ŞARKI İŞTİBÂH ETME GÖZÜM NÛRU BANA ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_4^{2m} + C_4^{3m} + B_4^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Ağır Aksak
YAPI	A $(a_2 + b_2)^{1m}$ B $(c_2 + d_2)^{2m}$ C $(e_2 + f_2)^{3m}$ B $(c_2 + d_2)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
KUCAĞIMDA BÜYÜTÜRKEN NÂĞÂH

Aksak

Beste: Şevkî Bey
Güfte: Memduh Bey

Aa

Ku ca ğım da bü yü tür ken nâ

% Bb

gâh Dî de den ol du ni han
Derd i le taş ba sa yım

şî.. şîm di o mah
ba.. bağ ır ma âh

C

Dî de den ol du ni han
Derd i le taş ba sa yım

Cd

şî.. şîm di o mah Câ yi ni
ba.. bağ ır ma âh

kıl dı e cel hâ hi si yâh

Kucağımda büyütürken nâğâh
Dîdeden oldu nihân şimdi o mâh
Câyini kıldı ecel hâk-i siyâh
Derd ile taş basayım bağruma âh

Câme-i mâtemi giydım soldum
Kara bahtım ile hem-renk oldum
Cevr ü âzâr-ı feleklerle doldum
Derd ile taş basayım bağruma âh

Şekil 4.57

Tablo 1.18

UŞŞAK ŞARKI KUCAĞIMDA BÜYÜTÜRKEN NÂGÂH ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_8^{2m} + C_4^{3m} + B_8^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4)^{1m}$ B $(b_4 + c_4)^{2m}$ C $(d_4)^{3m}$ B $(b_4 + c_4)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
MECNUN GİBİ BEN DAĞLAR GEZERKEN

Aksak

Beste: Şevki Bey

Aa 1.

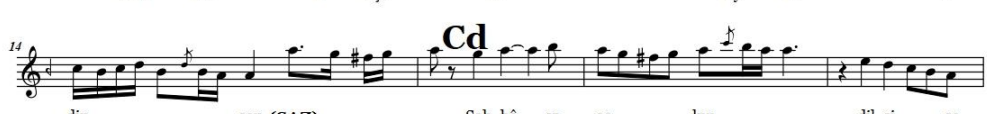
Mec nun gi bi ben dağ lar ge zer ken

Bb 2.

ken Küh sâ rı aşk ta ley lâ i din sen

c 11.

Küh sâ rı aşk ta ley la i

Cd 14.

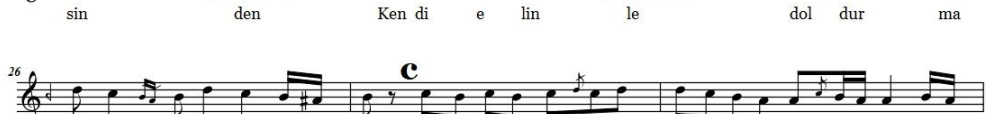
din sen (SAZ) Sah bâ yı aş kın dil şi şe

d' 18.

sin den Sah bâ yı aş kın dil şi şe

Bb 22.

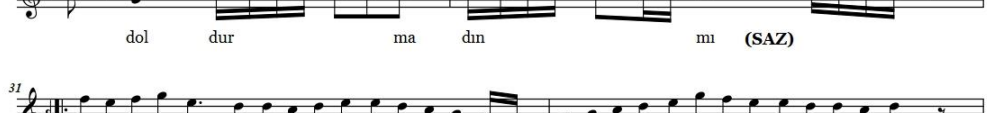
sin den Ken di e lin le dol dur ma

c 26.

dın mı ken di e lin le

29.

dol dur ma dın mı (SAZ)

31.

Aranağme...

33.

Mecnun gibi ben dağlar gezerken
Kühşârı aşkta leylâ idin sen
Sahbâyı aşkın dil şişesinden
Kendi elinle doldurmadın mı

Şekil 4.60

Tablo 1.19

UŞŞAK ŞARKI MECNUN GİBİ BEN DAĞLAR GEZERKEN ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_8^{2m} + C_8^{3m} + B_8^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4^{1m} + a_4^{1m})$ B $(b_4^{2m} + c_4^{2m})$ C $(d_4^{3m} + d_4^{3m})$ B $(b_4^{4m} + c_4^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
NE İÇİN GEÇMEZ ACEP

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Ne i çin geç mez a cep (SAZ)

Bb

bir gü nüm â zâ dı e lem (SAZ) Gam i le
A nın â

gır ye i le (SAZ)
gû şı ve fâ

1.

geç ti ha ya tım ne de sem (SAZ)
sın da ye tiş tim bü yü düm

2.

11

Cc

tım ne de sem (SAZ) Bu ra kır mı
tim bü yü düm

14

bu ya şım da be ni hiç (SAZ) mâ

1.

17

de ri gam (SAZ) de ri gam (SAZ)

Ne için geçmez acep bir günüm âzâd-ı elem
Gam ile gır ye ile geçti hayâtım ne desem
Bırakır mı bu yaşında beni hiç mâder-i gam
Ânın âgûş-i vefâsında yetiştım büyüdüm

Şekil 4.63

Tablo 1.20

UŞŞAK ŞARKI NE İÇİN GEÇMEZ ACEP ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
Biçim	$A_5^{1m} + B_5^{2m} + C_6^{3m} + B_5^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_5)^{1m}$ B $(b_5^{2m} + b_5^{2m})$ C $(c_6^{3m} + c_6^{3m})$ B $(b_5^{4m} + b_5^{4m})$

UŞŞAK ŞARKI
ÖLSE DE AŞIK ONULMAZ YÂRESİ

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Öl se de a şık o nul maz

yâ pâ yâ pâ

yâ pâ re si re si

Aş kın öl mek

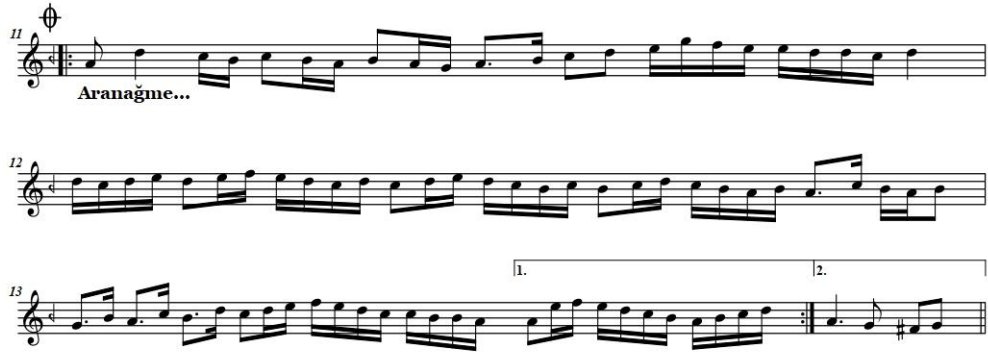
ten de güç tür

çâ çâ

çâ re si

Et me dik çe

mer ha met meh

Ölse de âşık onulmaz yâresi
Aşkın ölmekten de güçtür çâresi
Etmedikçe merhamet meh-pâresi
Aşkın ölmekten de güçtür çâresi

Tablo 1.21

UŞŞAK ŞARKI ÖLSE DE ÂŞIK ONULMAZ YÂRESİ ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_4^{2m} + C_4^{3m} + B_4^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Ağır Aksak
YAPI	A $(a_2 + b_2)^{1m}$ B $(c_2 + d_2)^{2m}$ C $(e_2 + b_2)^{3m}$ B $(c_2 + d_2)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
PERDE ÇEKTİN AH A KÂFİR

Ağır Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa
Per de çek tin ah a kâ fir
b
mat la i a mâ li me
sen gi bi bir zâ li me
Bc
Bâ is ol dun mah vi me ik
d
bâ lü is tik bâ li me
e
Bâ is ol dun mah vi me ik
f
bâ lü is tik bâ li me
Cg
İn ki sar et sem de çok mu

Perde çektin âh a kâfir matla-ı âmâlîme
Bâis oldun mahvime ikbâl-ü istikbâlîme
İnkisâr etsem de çok mu sen gibi bir zâlîme

Ülfet-i ihvân-ü akrandan beni dûr eyledin
Gülsitân-ı zevk-i aleminden de mehcûr eyledin
Bu sözü söyletmeye Hamdî'yi mecbûr eyledin

Şekil 4.70

Tablo 1.22

UŞŞAK ŞARKI PERDE ÇEKTİN AH A KÂFİR ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_8^{2m} + C_4^{3m} + B_8^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Ağır Aksak
YAPI	A $(a_2 + b_2)^{1m}$ B $(c_2 + d_2 + e_2 + f_2)^{2m}$ C $(g_2 + b_2)^{3m}$ B $(c_2 + d_2 + e_2 + f_2)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
TE'LİF EDEBİLSEM FELEĞİ

Aksak

Beste: Şevkî Bey

Aa

Te' lif e de bil sem fe le ği (SAZ)

b

Âh âh âh e me lim

Bc

le (SAZ) Dün ya yı fe dâ
Hem bez mi vi sâl

d

ey le ri dim (SAZ) mâ ha
ol sam e ğer ol

Ce

ma ha sâ lim le (SAZ) ben uğ
ol gü ze lim le

f

ra şı rım bel ki o dem (SAZ) de

Dg

nak dî ne i câ nı ve ri rim (SAZ)

Şekil 4.74

22 **h**
ke ken di e lim

24 le (SAZ) Kodaya

26 Aranağme...

28

Te'lif edebilsem feleği âh emelimle
Dünyâyı fedâ eder idim mâhas âlimle
Ben uğraşırım belki o demde ecelimle
Nakdine-i cân-ı veririm kendi elimle
Hem bezm-i visâl olsam eğer ol güzelimle

Tablo 1.23

UŞŞAK ŞARKI TE'LİF EDEBİLSEM FELEĞİ ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_6^{1m} + B_6^{2m} + C_6^{3m} + D_6^{4m} + B_6^{5m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_3 + b_3)^{1m}$ B $(c_3 + d_3)^{2m}$ C $(e_3 + f_3)^{3m}$ D $(g_3 + h_3)^{4m}$ B $(c_3 + d_3)^{5m}$

UŞŞAK ŞARKI
YÂD İLE GEÇMİŞ ZAMANI AĞLARIM

Curcuna

Beste: Şevkî Bey

Güfte: Recâizâde Mahmud Ekrem

Yâd i le geç miş za ma nı ağ la rım

(SAZ) ağ la rım (SAZ)

(SAZ) Giz li dir der dim ni ha nı

ağ la rım (SAZ) ağ la rım

(SAZ) (SAZ) Sak la yıp eş ki re vâ

nım ağ la rım (SAZ) ağ la rım

(SAZ) (SAZ) Kodaya (SAZ)

Aranâğme...

Yâd ile geçmiş zamanı ağlarım
Gizlidir derdim nihamı ağlarım
Saklayıp eşk-i revânım ağlarım
Gizlidir derdim nihamı ağlarım

Şekil 4.77

Tablo 1.24

UŞŞAK ŞARKI YÂD İLE GEÇMİŞ ZAMANI AĞLARIM ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_7^{1m} + B_7^{2m} + C_7^{3m} + B_7^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Curcuna
YAPI	A $(a_3 + b_4)^{1m}$ B $(c_3 + d_4)^{2m}$ C $(e_3 + b_4)^{3m}$ B $(c_3 + d_4)^{4m}$

UŞŞAK ŞARKI
ZEYBEKLERLE GEZER DAĞLAR BAŞINDA

Aksak

Beste: Şevki Bey
Güfte: Ahmet Reşat Paşa

Aa

Zey bek ler le ge zer ge zer dağ lar dağ lar

1. 2. **%Bb**

ba şın da (SAZ) da (SAZ) Ef fe ci ğim e fe ci ğim

8 genç tir genç tir on üç on dört ya şın

1. 2. **Cc**

10 da (SAZ) da (SAZ) Bu gü zel lik bu gü zel lik

13 ol maz ol maz el SON el mas ta şın

1. 2. **Aranagme...**

16 da (SAZ) da (SAZ)

20

1. 2.

23

Zeybeklerle gezer, dağlar başında
Efeciğim gençtir on üç on dört yaşında
Bu güzellik olmaz elmas taşında
Efeciğim gençtir on üç on dört yaşında

Şekil 4.80

Tablo 1.25

UŞŞAK ŞARKI ZEYBEKLERLE GEZER DAĞLAR BAŞINDA ŞEVKÎ BEY	
FORM	ŞARKI
BİÇİM	$A_4^{1m} + B_4^{2m} + C_4^{3m} + B_4^{4m}$
MELODİ	Makam, Uşşak
RİTM	Usûl, Aksak
YAPI	A $(a_4^{1m} + a_4^{1m})$ B $(b_4^{2m} + b_4^{2m})$ C $(c_4^{3m} + c_4^{3m})$ B $(b_4^{4m} + b_4^{4m})$

5. SONUÇ

Araştırma sonucunda Şevkî Bey'in 25 Uşşak eserinin makam analizleri ile ilgili şu gözlemlere ulaşılmıştır;

Bu eserlerde Uşşak makamının karakterine uygun olarak yapılan Dügâh'ta Uşşak, Nevâ'da Bûselik, Rast'ta Rast, Segâh'da Segâh ile birlikte Ferahnâk ve Hüseyinî'de Uşşak çeşnilerinin yanı sıra özellikle eserlerin meyan bölümlerinde Nevâ'da Hicazlı, Çargâh'da Nikrizli kalışlar ile Yerinde Karcıgar Dizisinin sıkça kullanıldığı gözlenmiştir.

Seyre genellikle karar perdesi olan Dügâh ve civarından başlanmıştır. Ardından güçlü perdesi olan Nevâ perdesi üzerinde asma kalışlar yapılmıştır. “Ben Ağlarım Saz Ağlar” ve “İki Değil Sekiz Değil Üç Değil” gibi daha çok türkü formunda sayılabilecek eserlerin seyrine ırak perdesiyle başlanmıştır. Uşşak makamından ziyade Bayatî makamında görülen Nevâ'da Hicazlı, Çargâh'da Nikrizli kalışlar eserlerin zemin ve nakarat kısımlarında da kullanılmıştır.

Eserler genellikle Aksak usulünde olmakla birlikte; Curcuna ve Ağır Aksak usulleriyle bestelenmiştir.

Bu eserlerin formlarıyla ilgili ise şu analizlere ulaşılmıştır;

Eserler çoğunlukla şarkı formunun dört mısralı şekli olan Murabba şarkı formundadır. Bunun yanı sıra 5 mısralı (Muhammes), 6 mısralı (Müseddes), 8 mısralı (Müsemmen) gibi şarkı formunda da eserler mevcuttur.

Küçük ve anlaşılır cümleler kullanılmasının yanında eserlerde genellikle 2 cümle parçası 1 cümleyi, 2 cümle ise 1 periyodu oluşturmuştur. Cümle parçalarının sonları ekseriyetle saz ile doldurulmuştur.

Zemin, Nakarat ve Meyan bölümlerinden oluşan eserlerin bazılarında çift Meyan ve çift Nakarat kullanılmıştır.

6. KAYNAKLAR

Kitaplar

- Ak, A. Ş. (2009). *Türk Mûsikîsi Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aksüt, S. (1983). *Türk Mûsikîsi Güfteler 2*. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Aksüt, S. (1993). *Türk Mûsikîsinin 100 Bestekârı*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Aksüt, S. (2011). *Yadigar-ı Şevk (Mahsül-i Tabiat)*. İstanbul: İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı.
- Anıl, A. (1981). *Anılar ve Belgelerle Mûsikîmiz Sözlüğü*. İstanbul: Doyuran Matbaası.
- Aydemir, M. (2015). *Turkish Music Makam Guide*. (E. Dirikcan, Çev.) İstanbul: Pan.
- Bey, C. (1998). *Rehberi Mûsikî*. (A. Ş. Öztekın, Çev.) Ankara.
- Ediboğlu, B. S. (1962). *Ünlü Türk Bestekârları*. İstanbul: Ak Kitabevi.
- Ezgi, S. (1933). *Nazari ve Ameli Türk Mûsikîsi*. İstanbul: Milli Mecmua Matbaası.
- İnal, İ. M. (1958). *Hoş Sadâ*. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Kutluğ, Y. F. (2000). *Türk Mûsikîsinde Makamlar*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Özalp, M. N. (1986). *Türk Mûsikîsi Tarihi: Derleme*. Ankara: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu.
- Özkan, İ. H. (2014). *Türk Mûsikîsi Nazariyatı Usulleri ve Kudüm Velveleleri*. İstanbul: Ötüken.
- Öztuna, Y. (1988). *Şevki Bey*. İstanbul: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Öztuna, Y. (2006). *Türk Mûsikîsi: Akademik Klasik Türk Sanat Mûsikîsinin Ansiklopedik Sözlüğü*. Ankara: Orient Yayınları.
- Salgar, M. F. (2005). *50 Türk Müziği Bestekârı*. İstanbul: Ötüken.
- Sözer, V. (1986). *Müzik ve Müzisyenler Ansiklopedisi*. İstanbul: Remzi.

Tahsin, H. (2012). *Gülzâr-ı Mûsikî*. (G. Y. Kaçar, Çev.) Ankara: Maya Akademi Yayın Dağıtım.

Topaloğlu, B. (2010). *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM).

Üngör, E. R. (1981). *Türk Mûsikîsi Güfteler Antolojisi*. İstanbul: Eren Yayınları.

Yenigün, H. (1970). Bir Büyük Bestekâr: Şevki Bey. *Musıkî ve Nota*(6), 20-21.

Kişisel Görüşme

Aksüt, S. Aktaran: Akdağ, S. – Haliç Üniversitesi Konservatuvarı Öğretim Görevlisi. "Şevkî Bey" konulu kişisel görüşme. 22 Mayıs 2018. İstanbul.

Torun, M. Aktaran: Akdağ S. – Haliç Üniversitesi Konservatuvarı Prof. Öğretim Üyesi. "Form Analizi" konulu kişisel görüşme. 8 Mayıs. 2018.

7. EKLER

EK 1: Prof. Mutlu Torun ile Yapılan Görüşme

Şevki Bey'in bu eserlerinin formlarıyla ilgili şemayı yaparken bazılarında aynı fikirde olmamıza rağmen bazılarında farklı düşündük. Mesela iki ya da üç ağır aksak usulün bir cümle yapması ve çoğu aksak usulü olan eserlerde dört ölçünün bir cümle yapıyor olması konusunda hemfikiriz. Ancak benim düşünceme göre üç ölçülük bir cümle parçasıyla iki ölçülük bir cümle parçasının oluşturduğu bir cümleden ziyade beş ölçünün oluşturduğu bir cümle daha doğrudur. Şevki Bey'in eserlerinde de buna benzer beş ölçülük cümleler var. O yüzden 3+2 demektense beş ölçüye bir cümle demek daha doğru. Fakat ortada kalınan bir mesele var. O da senin üç ölçü olarak yazdığın cümleleri, ben genellikle cümle parçası olarak görüyorum ve cümlenin altı ölçü olduğunu düşünüyorum. Buna rağmen Mustafa Çavuş türkülerinde ve Rumeli türkülerinde daha küçük cümleler yapma meyili vardır. Şevki Bey'in bazı şarkılarında da böyle bir hava var. Dolayısıyla üç ölçüyle bir cümleyi bitirip, daha anlaşılır cümleler yapılması zaman zaman bu düşüncemin ikiye ayrılmasına sebep olmakla birlikte, iki ihtimalinde olabileceğini düşünüyorum. Mesela Şevki Bey'in "Canım gibi sevdikçe seni gönlüm ey afet" ya da "Telif edebilsem feleği" eserlerinde altı ölçüye bir cümle ya da üç ölçüye bir cümle demenin de doğru olabileceğini düşünüyorum. Eserlerin form analizi yapıldığı sırada, bu bir sanat eseridir diye düşünülmelidir. Çünkü bu, fizik veya kimya gibi ilmi bir analiz değildir. Haliyle eser, farklı açılardan bakıldığında değişik yorumlar ortaya konabilir. Bu yüzden düşüncenin çatallaşması olarak adlandırdığım bu durumun, analiz çalışmalarında var olduğunu düşünüyorum.

EK2 : Öğr. Gör. Sadun Aksüt ile Yapılan Görüşme

Şevkî Bey 31 yaşında, çok genç öldü. 12 senelik bestekârlık hayatında 1000'den fazla eser bestelemiştir. Mesela şöyle bir şey var;

“ Bir gün karşıya geçecekler, yanında da Leon Hancıyan var. Karşıya geçmeden bir meyhaneye girmişler. Şevkî Bey içiyor, Leon Hancıyan içmiyor. Şevkî Bey bu esnada hiç konuşmuyor. Sonunda vapur saati gelmiş, Leon Hancıyan dayanamayıp Şevki Bey oturduk ama hiç konuşmadın demiş. Şevkî Bey de kusura bakma o esnada 3 tane şarkı besteledim, sana zahmet şunları vapurda yazıver demiş”. Bu nasıl bir zekâ ve nasıl hafızadır? 3 ayrı güfte, ayrı usul, ayrı makam yahut aynı makam. Aynı makamsa daha da tehlikeli, çünkü melodilerini nasıl ayırt edersin?

Çok velud, yani çok doğurgan ve yaratıcı bir bestekârdır. Çok sanatlı ve çok güzel eserleri var. 19. yüzyılda Hacı Ârif Bey ile Neoklasik Dönemin başlaması büyük bir olaydır. Bu bakımdan Hacı Ârif Bey ekolünün devamını sağlaması çok önemlidir. Şevkî Bey şarkı formunun tanınip sevilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Oldukça fazla ve anlaşılır eserler vermiştir o dönemde. Onun için çok kıymetli bir bestekârdır.

8. ÖZGEÇMİŞ

1994 Yılında İstanbul’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul’da tamamladı. Lise yıllarında özel şan ve solfej dersleri aldı. 2012 yılında Haliç Üniversitesi Konservatuari Türk Musikisi bölümünü kazandı. AB – Türkiye Sivil Toplum Diyalogu III programı kapsamında Othello İdeogram Tiyatrosu başlıklı Masterclass çalışmasına katılımından dolayı Teşekkür Belgesi aldı. Türk Musikisi bölümüne devam ederken çeşitli korolarda solist ve korist olarak görev aldı.

Şevki Bey in 25 uşşak eserinin form ve makamsal incelenmesi

ORIJINALLIK RAPORU

%17	%16	%2	%3
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	octave.at İnternet Kaynağı	%3
2	www.eksd.org.tr İnternet Kaynağı	%2
3	sakal.dostweb.com İnternet Kaynağı	%2
4	pt.scribd.com İnternet Kaynağı	%2
5	oezers.com İnternet Kaynağı	%1
6	emirertas.blogspot.com İnternet Kaynağı	%1
7	www.radyogonulfm.net İnternet Kaynağı	%1
8	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	%1
9	notaarsivleri.com İnternet Kaynağı	%1

Uygundur.
T.C. Halic Üniversitesi
Konservatuar Müdürü
Dr. Öğr. Üyesi
Gülşeniz EKMEN